

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Environmentální výchova
v podmínkách základní školy sídlištního typu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
Mgr. Eva Jiříková, CSc.

Vypracoval:
Lucie Dušková

Brno 2011

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Environmentální výchova v podmínkách základní školy sídlištního typu“ zpracovala samostatně a použila jsem jen literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce. Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

Brno 4. 4. 2011

.....
Lucie Dušková

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji Mgr. Evě Jiříkové, CSc. za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Také bych chtěla poděkovat své rodině za morální podporu, pomoc a trpělivost, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce, a které si nesmírně vážím.

Lucie Dušková

OBSAH

ÚVOD	2
1. VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	4
1.1. EVVO - ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA, VZDĚLÁVÁNÍ A OSVĚTA.....	4
1.2. EKOLOGIE.....	4
1.3. BIODIVERZITA	5
1.4. UDRŽITELNÝ ROZVOJ	5
2. VÝVOJ, HISTORIE A VÝZNAM ENVIRONMENTÁLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V CELOSVĚTOVÉM KONTEXTU.....	7
2.1. POJEM ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA, VZDĚLÁVÁNÍ a OSVĚTA	7
2.2. HISTORIE A VYMEZENÍ TERMÍNU EVVO	8
2.3. NÁSTROJE EVVO – LEGISLATIVNÍ, INSTITUCIONÁLNÍ a EKONOMICKÉ	10
2.4. STRATEGIE A CÍLE EVVO.....	14
3. IMPLEMENTACE EVVO V PROSTŘEDÍ ŠKOLY	19
3.1. RÁMCOVÝ A ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM	20
3.2. ŠKOLNÍ PLÁN EKOLOGCKÉ VÝCHOVY JAKO STRATEGICKÝ DOKUMENT ENVIRONMENTÁLNÍ POLITIKY ŠKOL	21
3.3. PROGRAM EKOŠKOLA.....	23
4. ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA V PRAXI.....	29
4.1. CHARAKTERISTIKA ŠKOLY	29
4.2. ZAŘAZENÍ TÉMATU EKOŠKOLY DO VÝUKY.....	31
4.3. KOORDINÁTOR EVVO NA ŠKOLE.....	40
4.4. EKOTÝM ŠKOLY	41
4.5. VZDĚLÁVACÍ CÍLE, PLÁNY ČINNOSTÍ a HODNOCENÍ.....	42
4.6. EKOKODEX	43
4.7. ANALÝZA EKOLOGICKÉHO STAVU ŠKOLY.....	44
4.8. ZHODNOCENÍ EVVO NA ŠKOLE	46
ZÁVĚR.....	47
RESUMÉ.....	49
ANOTACE.....	50
LITERATURA A PRAMENY	51
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	53
SEZNAM OBRÁZKŮ.....	54
PŘÍLOHY	55

ÚVOD

Sociální pedagogika je, volně citováno z Pedagogického slovníku, aplikované odvětví pedagogiky, zabývající se výchovným působením, mimo jiné, na rizikové a sociálně znevýhodněné skupiny mládeže a dospělých. Je hraniční disciplínou s ingerencí do mnoha oborů - právo, psychologie, pedagogika, sociologie, antropologie, filozofie... V neposlední řadě je však vědou, která značnou měrou pomáhá s výchovou všech generací k účtě k prostředí, environmentu.

V současnosti si již snad všichni uvědomujeme, že prostředí, ve kterém žijeme, náš život nejen zajišťuje, nýbrž je i významným činitelem kvality tohoto života. Doba a technický a technologický pokrok ruku v ruce přinesly takové využívání přírody a jejích zdrojů, které by při zachování či eskalaci současného tempa a bezohlednosti k Zemi, vedlo v blízké budoucnosti k vážným problémům lidstva.

Jedinou uznávanou prioritou dalšího vývoje lidské společnosti je udržitelnost rozvoje. Naše společná budoucnost a další vývoj lidské společnosti jsou možné jedině tzv. koncepcí trvale udržitelného rozvoje, tedy nezbytností „uspokojovat potřeby současnosti, aniž by se ohrozila možnost budoucích generací uspokojovat jejich potřeby“.

Vzdělávání a výchova je v tomto směru nutností a je považována za předpoklad dalšího pozitivního rozvoje lidské společnosti. Pro udržitelný rozvoj je důležité usilovat o vyšší stupeň gramotnosti, zaměřené na zachování rovnováhy ve vztazích lidské společnosti a prostředí – tzv. ekogramotnosti.

Právě škola má v tomto procesu prvořadý význam, a to i s ohledem možnosti svého vlivu na veřejnost, proto se zaměřím ve své práci na EVVO, tedy Environmentální výchovu, vzdělávání a osvětu, rovněž zkráceně nazývanou Ekologické vzdělávání na základní škole, která má ze své pozice v hierarchii vzdělávacích institucí ve vývoji a socializaci jedince nezastupitelnou roli.

Cílem této práce je přehledné a věcné shrnutí souvislostí a významu environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty na základní škole, jakožto prvním významném článku v řadě vzdělávacích institucí a nikoli obecné úvahy nad stavem planety. Dále ve své práci popíši současný stav environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty na škole, kterou mám možnost dlouhodobě sledovat.

V teoretické části se zaměřím na environmentální vzdělávání a jeho význam v celosvětovém kontextu, na nástroje, metody a cíle ekologického vzdělávání v podmínkách základní školy, na jeho implementaci do školního vzdělávacího programu a v neposlední řadě na ekologický program Ekoškola. Použiji zde obsahovou analýzu materiálů.

V praktické části provedu průzkum formou vlastního pozorování a dotazování a shromáždím podklady o konkrétní realizaci EVVO na mnou zvolené škole. Problematika je velmi široká a proto se soustředím na environmentální vzdělávání na základní škole sídlištního typu, které popíši z hlediska metodik, nástrojů, cílů, zařazení environmentálního vzdělávání do výuky, konkrétních ekologických projektů na škole a v neposlední řadě na práci Ekotýmu a koordinátora EVVO, který na škole působí.

1. VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

1.1. EVVO - ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA, VZDĚLÁVÁNÍ A OSVĚTA

Výchova, osvěta a vzdělávání se provádějí tak, aby vedly k myšlení a jednání, které je v souladu s principem trvale udržitelného rozvoje, k vědomí odpovědnosti za udržení kvality životního prostředí a jeho jednotlivých složek a k úctě k životu ve všech jeho formách¹.

ENVIROMENTÁLNÍ VÝCHOVA

Cílené výchovné a vzdělávací působení se záměrem formovat osobnost jedince v kontextu složek životního prostředí. Cílem je vytvoření nejen vědomostí a dovedností komplexního charakteru, ale také ovlivnění postojů a posílení odpovědnosti každého jedince za stav životního prostředí.

1.2. EKOLOGIE

Ekologie se užívá v několika významech. V původním významu je ekologie biologická věda, která se zabývá vztahem organismů a jejich prostředí a vztahem organismů navzájem. Jako první tak nazval a definoval tento vědní obor Ernst Haeckel v roce 1866.

Dále se ekologie užívá v širokém smyslu jako ochrana životního prostředí nebo dokonce místo přírodního prostředí (např. ekologicky šetrný výrobek znamená výrobek šetrný k životnímu prostředí).

Ekologie může být také označení pro určitou ideologii (např. hlubinná ekologie je základním přesvědčením radikálního ekologického hnutí).

EKOLOGICKÁ VÝCHOVA

Oblast výchovy, která usiluje o formování ekologicky správného vztahu k přírodě respektive k životnímu prostředí.

¹ Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, §16

1.3. BIODIVERZITA

Biologická diverzita (též biodiverzita; angl. Biological diversity) představuje rozrůzněnost života. Existuje spousta definicí biodiverzity, neboť se jedná o složitý několikaúrovňový jev. Světový fond ochrany přírody definoval v roce 1989 biodiverzitu jako „bohatství života na Zemi, miliony rostlin, živočichů a mikroorganismů, včetně genů, které obsahují, a složité ekosystémy, které vytvářejí životní prostředí.“ (překlad podle Kindlmann a Jersákové²).

1.4. UDRŽITELNÝ ROZVOJ

Udržitelné jednání každého člověka, nástrojem je propojení aspektů sociálních, environmentálních a ekonomických. Principy (trvale) udržitelného rozvoje formulovala ministerská předsedkyně Norska G. H. Brundtlandová v roce 1987: „Udržitelný rozvoj je takový rozvoj, který uspokojuje potřeby současnosti bez ohrožování možností budoucích generací uspokojovat své vlastní potřeby. Je v podstatě procesem změn, ve kterém jsou využívání zdrojů, orientace vývoje technologií a transformace institucí zaměřeny na harmonické zvyšování současného i budoucího potenciálu uspokojování lidských potřeb a aspirací“³.

VÝCHOVA K UDRŽITELNÉMU ROZVOJI (VUR)

Vzdělávání pro udržitelný rozvoj je předpokladem k osvojení si takových způsobů myšlení, rozhodování a chování jedince, které vedou k udržitelnému jednání v osobním, pracovním i občanském životě.

VUR se zejména zaměřuje na:

1. pochopení propojenosti a vzájemné souvislosti ekonomických, sociálních a environmentálních hledisek rozvoje, a to na lokální, národní i globální úrovni,

² Primack Richard B., Kindlmann Pavel, Jersáková Jana: Biologické principy ochrany přírody; Portál, Praha 2001 ISBN 80-7178-552-0

³ Brundtland G.H.: Our Common Future, Oxford University Press, Oxford, 1987

2. vnímání udržitelného rozvoje jako celostního a systémového přístupu, který směřuje k ekonomicky prosperující společnosti a respektuje sociální a environmentální souvislosti a limity,
3. rozvoj kompetencí (znalostí, dovedností a postojů) pro demokratické a svobodné rozhodování ve vlastním i veřejném zájmu v souladu s právem a s principy udržitelného rozvoje.

2. VÝVOJ, HISTORIE A VÝZNAM ENVIRONMENTÁLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V CELOSVĚTOVÉM KONTEXTU

2.1. POJEM ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA, VZDĚLÁVÁNÍ a OSVĚTA

Uvážíme-li, že termín vzdělávání (tj. působení na racionální stránku lidské osobnosti) v sobě vždy zahrnuje v různé míře i prvky výchovy (tj. působení na city, vůli a aktivitu) a naopak, pak je jistě praktičtější a kratší zvolit pouze jeden z těchto termínů, jako je tomu např. v anglickém jazyce „education“. Používá se „environmental education“ nebo nyní častěji „education for sustainability“.

Vzhledem k tomu, že se člověk odlišuje právě rozvíjením své racionální stránky (spojené s řečí) a k tomu je zaměřena škola, pak by snad bylo lépe používat i u nás termín vzdělávání s vědomím, že zahrnuje i působení na stránku emocionální a volně aktivní, a že také znamená velmi různé podoby vzdělávání – tedy i osvětu.

Stále se ještě velmi často používá i termín „ekologické vzdělávání“, který vystihuje, že jde o vzájemné vztahy mezi člověkem a prostředím (tj. nejen biologické, ale i sociální a ekonomické, které u člověka od sebe nikdy není možno oddělit), a který byl v tomto smyslu použit pro první konferenci o vzdělávání pro udržitelný rozvoj v Torontu již v roce 1992. Tento stručný termín zřejmě velmi dobře spojuje všechny předcházející a záleží pouze na tom, zda a jak bude v této oblasti využit.

Ať už tedy používáme kterýkoliv z uvedených termínů, měli bychom mít na zřeteli, jaká odpovědnost za vzdělávání pro udržitelný rozvoj leží v současné době právě na školách a že tento obecný globální cíl se promítá do každodenního života jednotlivců i do jednání skupin lidí na úrovni obce, regionu, státu.

2.2. HISTORIE A VYMEZENÍ TERMÍNU EVVO

Po druhé světové válce nastal obrovský rozmach výroby a nové vědecké myšlenky, související například se širokým využíváním chemie, měnily ze dne na den život lidí. Zdálo se, že člověk může vše. Postupně se však začaly projevovat i různé průvodní nechtěné a neočekávané změny v prostředí, které vedly v některých místech nejen k rozsáhlému poškozování přírody, ale i k rostoucímu drancování přírody, onemocněním a smrti lidí.

V roce 1968 vyšla kniha „Limits růstu“, která na základě modelových analýz, zpracovaných vědeckým týmem Římského klubu upozorňovala, že trend nebývale rychlého (exponenciálního) růstu, spojený na jedné straně s potřebou obrovského množství přírodních zdrojů a s produkováním a hromaděním odpadů na straně druhé, není možný do nekonečna.

V roce 1972 se konala první světová konference OSN ve Stockholmu pod heslem Jediná Země. Základní myšlenkou bylo omezit a zastavit znečišťování prostředí a udržet podmínky života na Zemi. Tento 1. Summit Země byl zahájen 5. června. Od té doby se toto datum připomíná jako Světový den životního prostředí. Byla zde založena agentura OSN, která byla zaměřena na řešení otázek životního prostředí – UNEP.

Termín životního prostředí a jeho ochrana se dostaly do středu zájmu v celém světě. Zejména v průmyslově vyspělých státech následovaly další aktivity a výsledkem v některých oblastech skutečně byly čistší vody a vzduch, nové technologie, nové zákony na ochranu prostředí apod.

V roce 1977 se pak konala 1. světová konference O výchově k péči o životní prostředí (Environmental education) v Tbilisi, svolaná společně prostřednictvím UNESCO a UNEP. Začaly se řešit nové formy vzdělávání odborníků v mnoha oblastech světa a rozvíjejí se počátky školní výchovy i výchovy široké veřejnosti k odpovědnému vztahu k životnímu prostředí (tj. k přírodě, k prostředí přetvářenému i vytvářenému lidmi).

Nicméně, i přes tyto snahy, studie OSN „Naše společná budoucnost“, zpracovaná koncem 80. let minulého století konstatuje, že přijatá opatření jsou nedostatečná. Tým přírodovědců, ekonomů, politiků a dalších osobností zde uvádí, že nadále prudce roste

čerpání přírodních zdrojů, zrychluje se snižování biodiverzity na genetické, druhové i ekosystémové úrovni a nebezpečně se narušují globální biogeochemické cykly, které zřejmě ovlivňují i klimatické změny. Objevují se též nové nebezpečné choroby a ukazuje se, že v zájmu lidstva je nezbytné začít prosazovat ideu udržitelného rozvoje.

Druhý Summit Země se konal v roce 1992 v Rio de Janeiro pod heslem Jeden Svět. Byly zde přijaty dokumenty, které představují jakýsi příslib, že další rozvoj lidstva bude pokračovat přijatelným směrem. Požadavek na udržitelnost rozvoje byl velmi obecně vyjádřen jako nezbytnost „uspokojovat potřeby současnosti, aniž by se ohrozila možnost budoucích generací uspokojovat jejich potřeby“, přičemž tato formulace korespondovala s definicí Bruntlandové z roku 1987⁴.

V roce 1992 byla do Toronta v Kanadě svolána též další konference o vzdělávání – ECOED (Ecological Education), kde byla zdůrazněna nezbytnost komplexního pojetí vzdělávání a výchovy pro udržitelný rozvoj i nezbytnost školy jako instituce, která jediná může takto dlouhodobě působit na celou nastupující generaci, v této etapě rozvoje.

V roce 2002 se uskutečnil 3. Summit Země v Johannesburgu, kde se potvrdilo, že jedinou uznávanou prioritou dalšího vývoje lidské společnosti je udržitelnost rozvoje, ale zároveň naznačil, že nejsou zatím vytvořeny potřebné řídicí a kontrolní mechanismy a instituce pro globální řešení problémů. Všech oblastí života společnosti (průmyslu, zemědělství, dopravy, stavebnictví a v neposlední řadě každodenního života občanů) se týká snaha o prohlubování odpovědnosti k biosféře a vůči budoucnosti. Byla znovu zdůrazněna nezbytnost vzdělávání a výchovy v tomto směru.

Jako největší současné globální problémy byly označeny: nedostatek pitné vody, problémy energie a s tím spojený růst skleníkového jevu, problémy zdraví i s ohledem na nerovnoměrný ekonomický a sociální rozvoj, otázky zemědělství a plošného ohrožování prostředí (eroze), ohrožování biodiverzity (na úrovni biosystémů, druhů i

⁴ Principy trvale udržitelného rozvoje formulovala ministerská předsedkyně Norska G. H. Brundtlandová v roce 1987: „Udržitelný rozvoj je takový rozvoj, který uspokojuje potřeby současnosti bez ohrožování možností budoucích generací uspokojovat své vlastní potřeby. Je v podstatě procesem změn, ve kterém jsou využívání zdrojů, orientace vývoje technologií a transformace institucí zaměřeny na harmonické zvyšování současného i budoucího potenciálu uspokojování lidských potřeb a aspirací“

genové). Byla zdůrazněna nutnost propojení ekologických, ekonomických a sociálních aspektů při postupném vnášení změn do života společnosti.

Od roku 2005 OSN vyhlásilo Dekádu vzdělávání pro udržitelný rozvoj. Na úrovni ministerstev školství a životního prostředí byla přijata Strategie pro vzdělávání pro udržitelný rozvoj pro Evropu. Vzdělávání pro udržitelný rozvoj (VUR) rozšiřuje pojem environmentálního vzdělávání a zdůrazňuje komplexnost a systémovost přístupů, propojenost environmentálních, ekonomických a sociálních otázek⁵.

Historickým vývojem chápání vztahů mezi lidskou společností a biosférou dochází i k terminologickým změnám a pojetí obsahu, metod a forem působení na vztahy člověka a životního prostředí v naší republice. Dochází ke snahám přesněji vymezit termín „environmentální vzdělávání (EV)“, u nás ještě navíc „environmentální vzdělávání, výchova a osvěta (EVVO)“ a „vzdělávání pro udržitelný rozvoj (VUR)“.

2.3. NÁSTROJE EVVO – LEGISLATIVNÍ, INSTITUCIONÁLNÍ a EKONOMICKÉ

Klíčovými nástroji pro efektivní realizaci EVVO na škole jsou především nástroje:

1. legislativní - všechny legislativní a další dokumenty různých úrovní, které vymezují aktivity v oblasti realizace EVVO na školách
2. ekonomické - zabývají se především finančním zabezpečením aktivit v oblasti EVVO na školách
3. institucionální - vzdělávací instituce a další organizace, včetně nevládních, jako realizátoři EVVO

LEGISLATIVNÍ NÁSTROJE:

Legislativní nástroje zahrnují především stěžejní dokumenty na různých úrovních, národních i krajských, a vymezují rámcové i konkrétní aktivity ve vztahu k východiskům a praktické realizaci výchovy k TUR. Klíčovými nástroji výchovy k UR (environmentální

⁵ ŠVECOVÁ, M., KVASNIČKOVÁ, D., SÁSIKOVÁ, K. EVVO ve školní praxi – nástroje a indikátory, Praha: KEV, 2010., s. 5-9

výchovy) v ČR jsou především nástroje legislativní – Státní program environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty (EVVO), jehož součástí je také Akční plán EVVO, aktuální na období 2010 – 2012. Dále pak je to Zákon č. 123/1998 Sb. o právu na informace o životním prostředí, krajské koncepce ve všech krajích ČR⁶.

Meziresortní dohoda Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) a Ministerstvo životního prostředí (MŽP)

Meziresortní dohoda o spolupráci v rámci EVVO mezi MŽP a MŠMT ze dne 8. 12. 1999 legalizuje bilaterální spolupráci resortu školství a životního prostředí. Jde o naplnění jednoho z dílčích požadavků Státního programu EVVO. Meziresortní proto, že zde mají zastoupení všechny resorty od školství, zemědělství až po finance a obranu. Na pravidelných schůzkách, organizovaných meziresortní skupinou zástupců různých ministerstev (MPS), zástupci nejrůznějších resortů informují o naplňování EVVO v určitém resortu.

Tato meziresortní skupina zástupců různých ministerstev zpracovává Státní program EVVO a garantuje, koordinuje a aktualizuje jej prostřednictvím akčních plánů na příslušná léta. Zároveň podporuje rozvoj osvěty. MŠMT garantuje začleňování prvků udržitelného rozvoje v oblasti školství a učebních dokumentů pro různé typy a stupně

⁶ Zákon č.123/1998 Sb. o právu na informace o životním prostředí. Tento významný legislativní dokument ve znění Zákona č.132/2000 Sb. a Zákona č.6/2005 Sb. stanovuje přístup veřejnosti k informacím o životním prostředí, kterými disponují povinné subjekty podle tohoto zákona nebo které jsou k dispozici pro tyto subjekty. Pro oblast školství je důležité vymezení okruhu vzdělávání, výchovy a osvěty v oblasti TP, který je v zákoně explicitně uveden. Informace o TP se týkají především stavu složek TP včetně GMO organismů, udržitelného využívání přírodních zdrojů, stavu veřejného zdraví, stavu kulturních a architektonických památek, mezinárodních, státních a regionálních akčních plánech, jichž se ČR účastní a podává o nich odpovídající zprávy, zdrojích informací o stavu TP. Povinnými subjekty poskytujícími informace o stavu TP jsou především správní úřady či jiné organizační složky a orgány územních samosprávních celků či jiné právnické i fyzické osoby. Aktivně lze zpřístupnit informace zejména z oblasti koncepcí, politiky, strategií, plánů a programů týkající se TP. Dále jsou to zprávy o jejich provádění nebo souhrny údajů a sledování činností, které mají vliv nebo mohly by mít vliv na TP. Důležitým okruhem je i hodnocení rizik týkajících se TP.

škol prostřednictvím Rámcových vzdělávacích programů (RVP) a Školních vzdělávacích programů (ŠVP)⁷.

Strategie rozvoje lidských zdrojů ČR

Strategii rozvoje lidských zdrojů ČR vydal Úřad vlády ČR a Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. Dokument klade důraz mimo jiné i na utváření gramotnosti pro udržitelný rozvoj. Kromě toho podporuje i rozvoj dalších klíčových oblastí, jako je gramotnost počítačová, občanská, ekonomická a jazyková.

Dekáda OSN „Vzdělávání pro udržitelný rozvoj“

Byla vyhlášena v roce 2005 (na období 2005 – 2014), kdy Evropská komise OSN přijala dokument „Strategie vzdělávání pro udržitelný rozvoj“ prostřednictvím zástupců ministerstev školství a životního prostředí ve Vilniusu ve dnech 17. - 18. března 2005. Následně byly zpracovány i národní strategie.

Metodické pokyny

Metodický pokyn k environmentálnímu vzdělávání, výchově a osvětě ve školách a školských zařízeních (dále jen pokyn) je další významný dokument v kontextu EVVO a vyplývá ze Zákona o právu na informace ve vzdělávání č. 123/ 1998 a z Usnesení vlády ČR č. 1048 ze dne 23. 10. 2000 o Státním programu EVVO v ČR. Informuje ředitele základních a středních škol o EVVO a doporučuje postupy při její realizaci. Pokyn má charakter doporučení. Oficiálně vymezuje úkoly školního koordinátora EVVO a doporučuje zpracování školního plánu EVVO.

Inovovaný Metodický pokyn MŠMT k zajištění environmentální výchovy, osvěty a vzdělávání byl schválen 27. 10. 2008⁸. Pokyn obsahuje také doporučený postup při realizaci EVVO, kde jedním z důležitých a nezbytných kroků je zpracování školního plánu ekologické výchovy (ŠPEV) a jeho každoroční vyhodnocení. Dále je doporučeno ustanovení školního koordinátora EVVO a nutnost zvyšování jeho odborné úrovně v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.

⁷[http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/strategieke_dokumenty_evvo_cr/\\$FILE/OEV-OVO_SP%20EVVO-20081105.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/strategieke_dokumenty_evvo_cr/$FILE/OEV-OVO_SP%20EVVO-20081105.pdf)

⁸ www.msmt.cz

EKONOMICKÉ NÁSTROJE:

Ekonomické nástroje environmentální výchovy v podmínkách ČR zahrnují finanční podporu nejen ze strany státu, ale také ze strany zřizovatelů – krajů. V posledních několika letech je to také finanční podpora ze strany EU. V zahraničí velmi propagovaná je forma spolupráce mezi školou a soukromou organizací „pro bono“ tzn. bezúplatné poskytnutí odborníka pro potřeby školy. Jde například o projektového manažera, ekonoma při kalkulacích či tvorbě projektů. Při vyhledávání finančních zdrojů záleží především na volbě strategie managementu škol, kterou z uvedených možností využije a v práci školy zúročí⁹.

INSTITUCIONÁLNÍ NÁSTROJE:

Nástroje v oblasti institucionální sehrávají významnou roli především jako realizační centra EVVO. Lze je rozdělit do dvou hlavních kategorií:

1. Státní a veřejné instituce, tedy především školy všech typů a stupňů. Dále pak lze uvést informační střediska, zooparky, botanické zahrady, biologické stanice, Domy dětí a mládeže, ekoporadenská centra a další.
2. Specializovaná knihkupectví a knihovny, turistická a informační zařízení, střediska ekologické výchovy, informační a dobrovolné nástroje (např. veřejné a sdělovací prostředky, webové stránky, výroční zprávy).

V současné době vzniká i celá řada poradenských center ekologického zaměření pro oblast průmyslu, zemědělství i dalších odvětví, avšak v oblasti vzdělávání je jich stále málo.

⁹ ŠVECOVÁ, M., KVASNIČKOVÁ, D., SÁSIKOVÁ, K. EVVO ve školní praxi – nástroje a indikátory, Praha: KEV, 2010., s. 15-20

2.4. STRATEGIE A CÍLE EVVO

STRATEGIE

Národní strategie vzdělávání pro UR

Byla schválena dne 9. 7. 2008 a je dalším významným dokumentem schváleným vládou ČR, podle něhož se bude výchova k udržitelnému rozvoji v ČR systematicky a koordinovaně rozvíjet. Strategie bude realizována prostřednictvím Akčních plánů Strategie, které stanoví konkrétní aktivity v jednotlivých strategických oblastech a odpovědnosti za jejich plnění.

Strategie stanovuje, že v základním a středním vzdělávání je cílem vybavit žáky takovými kompetencemi, které jim umožní realizovat zásady udržitelného rozvoje v praktickém životě. Principy VUR se stanou součástí vzdělávání a udržitelný rozvoj bude nejen předmětem vlastní výuky, ale i integrální součástí chodu škol¹⁰.

Tato činnost je zajišťována státními i nestátními vzdělávacími organizacemi zařazováním EVVO do základních učebních dokumentů (v současné době tedy do ŠVP) a podporu dalšího vzdělávání pedagogů v oblasti ochrany UR.

Akční plán EVVO 2010 – 2012 s výhledem do roku 2015

Akční plán je součástí státní politiky EVVO a byl schválen vládou České republiky 19. 10. 2009 a je pokračováním předchozích akčních plánů. Řeší realizaci EVVO z hlediska jednotlivých cílových skupin, tedy i vzdělávání dětí, mládeže, pedagogických a odborných pracovníků na další období.

Stěžejní okruhy Akčního plánu pro management škol:

pravidelně vyhlašovat programy na podporu projektů zaměřených na EVVO a VUR pro školní a mimoškolní činnost (MŠMT, kraje),

¹⁰ [http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/strategie_vzdelavani/\\$FILE/OEV-Strategie_VUR_%C4%8CR-20080808.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/strategie_vzdelavani/$FILE/OEV-Strategie_VUR_%C4%8CR-20080808.pdf)

- podporovat další vzdělávání pedagogických pracovníků v této oblasti,
- upravit obsah kurikulárních dokumentů (tedy i ŠVP, jejichž tvorba je koordinovaná ředitelem školy zodpovědným za jeho zpracování i realizaci),
- oceňovat aktivity škol a profesních sdružení a vytvářet podmínky pro šíření zkušeností z pilotních škol,
- oceňovat školy za péči o školní zahrady, veřejná prostranství i působení škol na občanskou a odbornou veřejnost v zájmu uplatňování principu UR a zapojení škol do komunitního systému,
- zajistit finanční podporu a dostupnost služeb environmentálních poraden EVVO a VUR¹¹.

Krajské koncepce (KK)

Jednotlivé kraje ČR v průběhu několika let zpracovaly své koncepce EVVO. Ty jsou postupně aktualizovány a doplňovány. KK podporují rozvoj a kromě jiného také vznik environmentálního poradenství na školní i mimoškolní úrovni.

Z krajských koncepcí vyplývají na straně jedné povinnosti krajů jako např.:

- povinnost spolupráce s ostatními orgány veřejné správy, státními a nestátními organizacemi,
- povinnost podporovat EVVO v kraji,
- povinnost iniciovat a udržovat fungování krajského systému EVVO,
- povinnost aktivně šířit informace o TP.

Krajské koncepce navazují na dokumenty národní úrovně a stanovují strategie a úkoly pro organizace zajišťující EVVO v jednotlivých krajích:

- aktivně realizovat EVVO zejména pobyty přírodě zejména v místě školy (školní zahrady, učebny v přírodě, naučné stezky projektované školami, podpora interaktivní

¹¹ ŠVECOVÁ, M., KVASNIČKOVÁ, D., SÁSIKOVÁ, K. EVVO ve školní praxi – nástroje a indikátory, Praha: KEV, 2010., s. 25

formy výuky, např. exkurze, pobytové programy SEV/CEV, školy v přírodě a řada aktivit dalších),

- zapojit se do praktických činností kreativního charakteru – projektové vyučování,
- ustanovit krajského koordinátora EVVO a koordinátory na školách, vytvořit a realizovat plán EVVO ve škole,
- spolupracovat s ostatními školami a s nestátními neziskovými organizacemi (NNO) v oblasti mimoškolní výchovy,
- zajistit informační a metodické materiály tištěné i elektronické (multimediální aplikace),
- zařadit environmentální problematiku do většiny předmětů (nikoli pouze nosných).

V každém kraji existují diferencované podmínky pro realizaci EVVO, např.

- vytvořená síť chráněných území (chráněné krajinné oblasti, národní parky, přírodní památky, přírodní rezervace, národní přírodní památky a národní přírodní rezervace),
- naučné stezky vybudované v různých typech chráněných území,
- přírodní parky (cenná přírodní území, významu rekreačního a turistického),
- zooparky, botanické zahrady,
- informační centra, střediska EVVO,
- základní organizace Českého svazu ochránců přírody.

Akční plány, které řeší mimo jiné také otázky financování EVVO a získávání finančních prostředků, a to přímou finanční podporou nebo grantovou politikou, jsou součástí každé KK a řeší zejména dvě klíčové oblasti:

a/ Přímou finanční podporu

Krajská střediska EV, krajské soutěže s problematikou UR (Ekologická olympiáda - SŠ, Zelená stezka – Zlatý list pro ZŠ), krajské pedagogické konference, podporující výměnu zkušeností mezi školami, vytváření sítí škol s programy směřujícími k UR, dlouhodobé aktivity v oblasti šíření informací o UR kraje a progresivní ekoporadenství v oblasti výchovy a vzdělávání (možnost vzniku také na školách).

b/ Podporované aktivity individuálních projektů

Projekty jsou zaměřeny na soutěže na školní i krajské úrovni v oblasti TP a UR, osvětové programy pro veřejnost spojené s UR, ekologizaci provozu škol, zřizování naučných stezek a učeben v přírodě, rozvoj sítě SEV/CEV v jednotlivých krajích.

Klíčová témata krajské koncepce:

- udržitelná spotřeba a výroba (energetika, finance, odpady, technologie a inovace, snížení dopadu spotřeby obyvatel na ekonomickou, environmentální a sociální sféru, finanční krize),
- biologická rozmanitost a krajina (rozvoj území),
- udržitelné zdraví a zvyšování kvality života (bezpečnost, bezpečnost potravin, životní styl, rizika, bezpečná doprava),
- změna klimatu (prevence, snižování dopadů, adaptace),
- rozvoj občanské společnosti, zvýšení a zefektivnění zapojování veřejnosti, aktivní participace, posilování místních komunit, sociální stabilita, rozvojová pomoc, globální odpovědnost¹².

CÍLE

Cílem EVVO ve vztahu k cílové skupině managementu školy je:

- informovat učitele a vedoucí pedagogické pracovníky o významu EVVO,
- ovlivňovat a usměrňovat pojetí a řešení EVVO na konkrétní škole,
- koordinovat tvorbu relevantních učebních dokumentů,
- podporovat systematickou a koncepční EVVO, která je součástí plánu školy,
- implementovat zkušenosti ze škol orientovaných na TP rozšiřovat tak síť těchto škol,
- dle ekonomických možností podporovat ekologizaci provozu školy,

¹² ŠVECOVÁ, M., KVASNIČKOVÁ, D., SÁSIKOVÁ, K. EVVO ve školní praxi – nástroje a indikátory, Praha: KEV, 2010., s. 17

- podporovat využití programů a projektů CEV/SEV a jiných nevládních organizací na konkrétní škole.

Ve vztahu k věkové kategorii žáků rozlišuje tři základní skupiny příjemců EVVO:

- předškolní věk,
- základní, střední školy a VOŠ,
- vysoké školy (důležitou skupinou jsou také budoucí učitelé).

Realizace EVVO by měla probíhat na školní i mimoškolní úrovni. To znamená, že je potřeba spolupracovat i s dalšími vzdělávacími institucemi, zaměřenými především na volnočasové aktivity (střediska a centra ekologické výchovy, správy CHKO, Domy dětí a mládeže, nevládními organizacemi).

3. IMPLEMENTACE EVVO V PROSTŘEDÍ ŠKOLY

V každém případě od začátku vývoje poznávání, že při svém ekonomickém a sociální rozvoji musí člověk i ve svém vlastním zájmu respektovat zákonitosti přírody a problémy v životním prostředí (environmentální problémy), se vzdělávání a výchova zcela právem pokládá za nezbytný předpoklad dalšího pozitivního rozvoje lidské společnosti.

Pro udržitelný rozvoj je důležité usilovat o vyšší stupeň gramotnosti, která by byla zaměřená k zachování rovnováhy ve vztazích lidské společnosti a prostředí, a ekogramotnost. V každém případě škola má v tomto procesu prvořadý význam, a to i s ohledem na možnost svého vlivu na veřejnost, a má-li svou úlohu splnit, musí se snažit přistoupit k řešení ekogramotnosti komplexně, systémově a připravovat velmi promyšleně svůj školní plán.

Každá škola se jako neopomenutelný článek ve výchovně vzdělávacím procesu každého jedince snaží vychovávat k ohleduplným vztahům žáků k okolnímu prostředí. V souvislosti s rostoucím vědomím potřeby ochrany přírody se kolem poloviny minulého století rozvíjela i výchova k ochraně přírody. Nejprve byla zaměřená k jednotlivým organismům a postupně i k uvědomování si nezbytnosti zachování jejich životních podmínek.

Strategie výchovy k udržitelnému rozvoji (VUR) by se měla týkat všech oblastí vzdělávání. Dříve se týkala převážně oblasti přírodovědné, dnes i společenské. Pozornost je věnována integraci, propojování hledisek environmentálních, ekonomických a sociálních.

Ke zpracování školního plánu je, na úrovni celé školy i jednotlivých vzdělávacích oblastí, účelné a efektivní použít doporučený systémový přístup. Uvědomovat si souvislosti mezi obecnými i konkrétními cíli, s nimi spojeným obsahem a prostředky, a to za určitých místních podmínek.

Školství je velmi důležitou strategickou oblastí, neboť plošně působí v určitém časovém období na celou populaci a ovlivňuje životní styl jedince i dalších generací.

Systematická EVVO na školách vyžaduje ustanovení koordinátorů EVVO, o jejichž pozici pojednám v jedné z dalších kapitol.

Podle výsledků výzkumné sondy, provedené na školách v letech 2005 – 2009, jsou nosnými předměty EVVO přírodopis, chemie, zeměpis, fyzika, občanská nauka a výchova či základy společenských věd. Motivační úlohu pak sehrávají především výtvarná a hudební výchova.

Do budoucna je potřeba posílit zastoupení problematiky UR a implementovat ji do vzdělávacích oblastí ŠVP.

3.1. RÁMCOVÝ A ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM

RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM (RVP)

V souladu s novými principy kurikulární politiky, zformulovanými v Národním programu rozvoje vzdělávání v ČR (tzv. Bílé knize) a zakotvenými v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), se do vzdělávací soustavy zavádí nový systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let. Dokumenty jsou vytvářeny na dvou úrovních – státní a školní¹³.

Součástí všech rámcových programů je důraz na environmentální výchovu a vzdělávání, jakožto jedno z průřezových témat a tzv. klíčových kompetencí. Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. V etapě základního vzdělávání jsou za klíčové považovány: kompetence k učení, kompetence k řešení pro-

¹³ Státní úroveň systému kurikulárních dokumentů představují Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy (RVP). Národní program vzdělávání vymezuje počáteční vzdělávání jako celek. RVP vymezují závazné rámce vzdělávání pro jeho jednotlivé etapy – předškolní, základní a střední vzdělávání. Program předepisuje základní rámec znalostí a dovedností, které by všichni žáci v Česku měli během studia získat.

blémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské a kompetence pracovní¹⁴.

ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM (ŠVP)

Školní úroveň představují školní vzdělávací programy, podle nichž se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách. ŠVP si vytváří každá škola podle zásad stanovených v příslušném RVP. Děti nemají být zbytečně přehlcovány daty, která se musí učit zapaměti, ale mají se učit věci v souvislostech. Učitelé mohou učit příbuzné předměty v tematických celcích a mohou prolnout určitou vyučovanou látku více obory.

Rámcové vzdělávací programy i školní vzdělávací programy jsou veřejné dokumenty přístupné pro pedagogickou i nepedagogickou veřejnost.

3.2. ŠKOLNÍ PLÁN EKOLOGCKÉ VÝCHOVY JAKO STRATEGICKÝ DOKUMENT ENVIRONMENTÁLNÍ POLITIKY ŠKOL

Školní plán ekologické výchovy (ŠPEV) má být nedílnou součástí koncepce školy a je zpracován v písemné podobě. Jako veřejný dokument je prezentován na místě dostupném širšímu spektru cílových skupin, tedy konkrétně především pedagogům, žákům, rodičům i zřizovatelům.

Umožňuje efektivně koordinovat EVVO na konkrétní škole i jednotlivé aktivity zaměřené na tuto problematiku v prostředí konkrétní školy. Je žádoucí, aby ŠPEV korespondoval s obsahem učiva stanoveným kurikulárními dokumenty.

Zahrnuje konkrétní aktivity celé školy, a to v rámci školní i mimoškolní činnosti. Zpravidla jej sestavuje školní koordinátor či jiný pověřený pracovník ve spolupráci s vedením školy, s předsedy předmětových komisí či dalšími pedagogy a členy realizač-

¹⁴ <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy?highlightWords=vzd%C4%9Bl%C3%A1vac%C3%AD+program>

ního týmu EV na škole. Jeho obsah je průběžně aktualizován, upravován a konzultován především s ředitelem školy. ŠPEV bývá součástí výroční zprávy školy.

U jednotlivých aktivit ŠPEV jsou uvedeni konkrétní týmy nebo učitelé, kteří jsou zodpovědní za jeho realizaci. Z praktických zkušeností vyplývá, že se osvědčuje zveřejňovat konkrétní výstupy související s realizací ŠPEV např. na nástěnkách, webových stránkách školy či na jiných veřejně dostupných prostorách školy. Je také možné o jednotlivých aktivitách informovat veřejnost prostřednictvím vývěsek zřizovatelů (obecních či městských úřadů nebo krajů)¹⁵.

ŠPEV je obvykle zpracováván na dvou úrovních. Pro každý školní rok je vytvořen aktuální roční plán, který by měl ale vycházet z dlouhodobého plánu výchovy k TUR. Roční plán EVVO zohledňuje konkrétní možnosti určitého školního roku z hlediska personálního zázemí, dostupnosti materiálních i finančních prostředků apod.

Do realizace ŠPEV je potřeba zapojit co nejvíce pracovníků školy, tedy pedagogů i vychovatelů. Dále pak v souvislosti s ekologizací provozu školy je potřeba, aby v týmu byli zapojeni i provozní zaměstnanci, tedy školník, údržbáři a zaměstnanci školní jídelny.

Pouze komplexní realizace školního plánu TUR může být efektivní a je možné dosáhnout očekávaných výsledků. Roční plán vychází z plánu dlouhodobého, který je dokladem komplexní a celkové výchovy k TUR na škole. V něm jsou zohledněna specifika školy i z pohledu dalšího jejího rozvoje, zvolených strategií a sledovatelných indikátorů. Je potřeba průběžně aktualizovat informace v oblasti výchovy k udržitelnému rozvoji ve všech oblastech.

Komplexní realizace EVVO na škole by měla být:

1. napříč spektrem vyučovacích předmětů (dispersně),
2. integrovaně (průřezová témata).

¹⁵ KVASNIČKOVÁ, D., ŠVECOVÁ, M. Metodické pokyny k vypracování školního plánu vzdělávání k udržitelnému rozvoji. Informace pro školní koordinátory EV k projektu ESF JPD 3 „Ekogramotnost“, KEV 2006a, s 31.

3.3. PROGRAM EKOŠKOLA

Mezinárodní program Ekoškola je programem, jež je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České Republiky. Národním koordinátorem programu v ČR je Sdružení TEREZA se sídlem v Praze, v krajích školám pomáhají regionální koordinátoři z jednotlivých ekocenter po celé republice. Na mezinárodní úrovni projekt koordinuje FEE (Nadace pro environmentální vzdělávání).

Do programu se může zapojit každá škola. Zapojení do programu je dlouhodobé a přihlášku není nutné každoročně obnovovat. Za účast v programu škola platí poplatek ve výši 2990,-Kč (za první rok programu), 1990,-Kč (další roky do získání titulu), 1390,-Kč (školy s platným titulem Ekoškola). V současné době je do programu zapojeno 232 škol z celé republiky, od mateřských až po střední, a titul Ekoškola získalo již 80 z těchto škol. Některé jej letos obhajují již potřetí¹⁶.

V rámci programu se žáci učí o environmentálních tématech a zároveň sami usilují o minimalizaci a třídění odpadů, úspory energie či vody a zlepšení životního prostředí školy a jejího okolí. Program napomáhá spolupráci mezi žáky a učiteli a navázání vztahů mezi školou, partnery a místní správou v daném regionu. Ve školách se žáci zapojují do života školy. Žáci, učitelé i ostatní zaměstnanci školy se společně snaží zlepšit životní prostředí školy a jejího okolí.

Žáci zakládají celoškolské pracovní týmy Ekoškoly, vytvářejí si vlastní ekokodex, analyzují současnou situaci na škole v uvedených oblastech a navrhují zlepšení, která se snaží posléze naplnit.

Témata Ekoškoly jsou :

- a) Hlavní témata: prostředí školy, voda, energie, odpady
- b) Doplnková témata: doprava, šetrný spotřebitel

¹⁶ <http://www.ekoskola.cz/prihlaseni-do-ekoskoly.html>

S tématy Ekoškoly se žáci seznamují ve výuce a zároveň mají možnost v rámci těchto témat navrhnout a realizovat praktické kroky, vedoucí ke zlepšení životního prostředí své školy a jejich vlivu na něj. Díky návaznosti konkrétních činností na teoretické znalosti přestává být environmentální výchova něčím, o čem se žáci ve škole jen učí, ale brzy na to zapomenou. Se zařazením témat do výuky pomáhají školám pracovní listy a metodika pro pedagogy, kterou získá každá přihlášená škola do projektu společně s dalšími materiály.

Školy, které vstupují do programu, se zabývají nejdříve čtyřmi hlavními tématy a až po jejich vyčerpání realizují témata doplňková. Témata umožňují ve škole nebo v jejím okolí uskutečňovat velké množství praktických činností. Nabízejí také možnost vysvětlit žákům jeden z principů UR – činnosti na úrovni lokální ovlivňují problémy na úrovni globální. Témata se promítají do každodenního života každého z nás a nabízí tak žákům možnost získat určité postoje a návyky, které budou uplatňovat i mimo školu.

Cíle programu:

Hlavním cílem programu je, že žáci snižují ekologický dopad školy a svého jednání na životní prostředí a zlepšují prostředí ve škole i jejím okolí.

V jednotlivých tématech jsou **žáci vedeni k následujícím návykům:**

a) Hlavní témata

PROSTŘEDÍ ŠKOLY (vnitřní i vnější) – K pochopení potřeby pěkného a příjemného prostředí, k péči o prostředí školy.

VODA - K pochopení toho, jak je voda pro život významná, jak dochází k jejímu znečištění a jak probíhá, ke kontrole spotřeby vody ve škole, k hledání možných způsobů snížení spotřeby vody.

ENERGIE - K pochopení, jak se energie získává a jak to ovlivňuje životní prostředí, k pravidelnému monitorování spotřeby energií, k hledání možných způsobů snížení spotřeby energií.

ODPADY - K pochopení toho, co jsou odpady, kde se tu vzaly a proč představují problém, k pochopení a uplatňování principu snížit spotřebu, znovu použít a recyklovat.

b) Vedlejší témata

DOPRAVA - K pochopení toho jak a v jaké míře dopravní prostředky zatěžují životní prostředí, k hledání možných způsobů snížení uhlíkové stopy z dopravy.

ŠETRNÝ SPOTŘEBITEL - K pochopení toho, jaké důsledky má nakupování, spotřeba a životní styl na životní prostředí, k hledání možných způsobů šetrnějšího spotřebitelství.

Díličními cíli jsou snahy o změnu znalostí, dovedností, postoje a jednání žáků:

ZNALOSTI - Žák porozumí vybraným problémům životního prostředí v oblastech energie, vody, odpadů, prostředí školy, klimatických změn, dopravy a spotřebitelství, jejich důsledkům a příčinám a vztahu k němu samotnému.

DOVEDNOSTI - Při řešení těchto problémů žáci v týmu uplatňují postup: analýza stavu školy, plánování zlepšení současného stavu, realizace navržených opatření, vyhodnocení funkčnosti a efektivity změn. Žáci informují o výsledcích své práce celou školu a šíří informace o ekologizaci školy navenek (do obce apod.)

POSTOJE a JEDNÁNÍ - Žáci jsou přesvědčeni o tom, že má smysl tyto problémy řešit, mohou je ovlivnit a do řešení se zapojit. Považují školu za místo, které chtějí měnit, aby bylo příjemné a ekologičtější. Svým chováním naplňují ekologizační opatření ve škole

a prezentují své úspěchy v ekologizaci školy. Ty pak motivují a inspirují ostatní (rodiče, veřejnost).

Program školám nabízí:

- podněty pro školní vzdělávací akce,
- rozvoj spolupráce ve škole na všech úrovních,
- posílení role dětí v provozu školy,
- potenciál pro finanční úspory,
- proškolení na úvodním semináři, poradenský a informační servis,
- kvalitně zpracované a v praxi ověřené materiály¹⁷.

Mezinárodní titul Ekoškola

Mezinárodní titul Ekoškola je oceněním dlouhodobé práce škol zapojených do programu a je udělován na dvouleté období, poté je třeba titul obnovit. Získání prestižního světového ocenění škole zajistí uznání, zviditelnění a mezinárodní kontakty. Úspěšné školy získají mezinárodní certifikát, vlajku, logo a účast na slavnostním vyhlášení.

Metodika pro získání mezinárodního titulu je společná pro všechny země a školy, které se programu Ekoškola účastní. Náročná kritéria k získání titulu se týkají ekologické výchovy s jejími praktickými dopady v provozu školy (oblasti energií, vody, odpadů a prostředí školy). Projekt vyžaduje spolupráci a zapojení celé školy a aktivní iniciativu ze strany žáků.

Sedm kroků, jak se stát Ekoškolou a získat mezinárodní titul:

1. sestavit pracovní tým Ekoškoly,
2. provést analýzu ekologického stavu školy,
3. navrhnout plán činností,
4. svoji činnost průběžně monitorovat a vyhodnocovat,

¹⁷ <http://www.ekoskola.cz/program-metodika.html>

5. zapojit témata Ekoškoly do výuky,
6. o průběhu programu informovat školu i veřejnost,
7. vytvořit Ekokodex.

1. krok - založení pracovního týmu Ekoškoly

Založení pracovního týmu je praktickým vyjádřením společného rozhodnutí, že škola bude usilovat o titul Ekoškola a bude se snažit o pozitivní změny ve svém fungování. Členové týmu program Ekoškola koordinují a podílejí se na plnění všech dalších kroků.

2. krok - analýza ekologického stavu školy

Analýza ekologického stavu školy je jedním z hlavních kroků, které škola musí uskutečnit, aby mohla být nastartována změna k lepšímu - tedy šetrnějšímu provozu. Žáci mají za úkol zjistit, zaznamenat a zhodnotit současný stav školy v oblastech odpady, energie, voda a prostředí školy. Důležité je, aby se na analýze co největší měrou podíleli sami žáci za pomoci pracovních listů programu, které si mohou spolu s učiteli upravit pro potřeby konkrétní školy.

3. krok - plán činností

Plán činností je jádrem programu Ekoškola. Jednotlivé úkoly, které jsou do plánu zahrnuty, mají přímo vycházet z výsledků analýzy ekologického stavu školy. Hlavním cílem při sestavování plánu je ekologizace školy a zlepšení jejího prostředí a okolí. Úkoly by měly být navrženy tak, aby za ně mohli zodpovídat především žáci.

4. krok - monitorování a vyhodnocování

Proces monitorování a vyhodnocování výsledků dává programu Ekoškola důvěryhodnost. Klade důraz na průběžnou kontrolu, zda škola v programu postupuje směrem k vytýčeným cílům a zda se plány naplňují. Na vyhodnocování výsledků je potřeba myslet již při plánování aktivit.

5. krok - environmentální výchova ve výuce

Program Ekoškola je založen na tomto principu: témata EV, kterým se žáci věnují ve výuce, by měla ovlivňovat celkové fungování školy. Díky této návaznosti konkrétních činností na teoretické studium přestává být environmentální výchova něčím, o čem se žáci ve škole sice učí, ale brzy na to zase zapomenou.

6. krok - informování a spolupráce

Pracovní tým Ekoškoly by se měl neustále snažit informovat o programu a svých záměrech, jak uvnitř školy, tak navenek. K tomuto účelu se dají využít nástěnky, školní časopis nebo webové stránky školy. Nejlépe se škola zviditelní, uspořádá-li výstavu, celoškolský Den činu nebo napíše do místního či regionálního tisku. Všechny tyto aktivity školy mohou pomoci při navazování spolupráce s rodiči či možnými podporovateli.

7. krok - ekokodex

Ekokodex je společným vyznáním hodnot a návodem k ohleduplnému chování k životnímu prostředí pro každého, kdo školu navštěvuje. Ekokodex by měl být výsledkem vyjednávání co nejvíce žáků a zaměstnanců školy. Může jít o souhrn konkrétních jednání, činností a zásad, na kterých se všichni dohodli¹⁸.

Pokud škola naplní výše uvedených sedm kroků, kritérií pro udělení titulu, zašle podklady Sdružení TEREZA a do školy je vyslán tým auditorů, kteří projdou školu doslova od sklepa až po střechu, promluví si s žáky, učiteli, vedením a provozními zaměstnanci. Auditóři posoudí, zda škola splnila náročná kritéria a poté škola projde ještě finálním posouzením komise, která potvrdí či nepotvrdí doporučení auditorů o udělení mezinárodního titulu Ekoškola.

¹⁸ <http://www.ekoskola.cz/program-metodika.html>

4. ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA V PRAXI

V praktické části provedu průzkum formou vlastního pozorování a dotazování a shromáždím podklady o konkrétní realizaci EVVO na mnou zvolené škole.

Základní školy se liší v několika základních kritériích: velikosti, dislokaci a zaměření. V této práci není prostor pro komparaci přístupu jednotlivých typů škol, budu se proto věnovat podrobně pouze stavu, jaký je na základní škole, která patří k největším v České republice a je zaměřena na ekologickou výchovu.

4.1. CHARAKTERISTIKA ŠKOLY

Základní škola Generála Janouška na Praze 9 je školou sídlištního typu. Škola je situována na pražském sídlišti Černý Most, které je, vzhledem k historickému kontextu, v míře větší než jiná pražská sídliště, obýváno sociokulturně znevýhodněnými rodinami a pro jejich děti je školou spádovou.

Zřizovatelem školy je Městská část Praha 14. V současné době školu navštěvuje 648 žáků a působí zde 60 pedagogů. Škola vyučuje podle vzdělávacího programu Strom poznání zaměřeného na ekologickou výchovu (viz www.zsngenjanouska.cz). Od roku 2006, kdy získala mezi prvními 14 školami z ČR Mezinárodní titul Ekoškola, tento prestižní mezinárodní titul ctí a obhájuje. Škola je také nositelkou titulu Škola udržitelného rozvoje I. stupně, který uděluje Klub ekologické výchovy (KEV).

Dlouhodobě spolupracuje se Sdružením TEREZA, Klubem ekologické výchovy, Střediskem EVVO při Ekogymnáziu Poděbrady a správou CHKO Křivoklátsko, kam každoročně vyjíždějí členové školního Ekotýmu na terénní ekologický pobyt.

Ve škole pracuje nízkoprahové poradenské zařízení "Školní poradenské pracoviště" ve složení školní psycholog, speciální pedagog, výchovný a kariérní poradce a metodik primární prevence. Tento tým poskytuje poradenský servis žákům, rodičům a pedagogům. Od roku 2009 existuje ve škole přípravná třída pro děti s odkladem škol-

ní docházky a v září 2011 bude nově otevřena přípravná třída pro děti předškolního věku od 5 let.

Učitelé i žáci zde žijí a pracují ve specifických podmínkách hlavního města Prahy, v prostředí, kde se prolíná dávná historie s betonovou současností. Proto je nezbytné naučit děti vnímat své město, sídliště, ulici jako místo, kde žijí a tráví svůj volný čas, jako prostředí, které je třeba neustále tvořit, rozvíjet a chránit.

Stav prostředí je jedním z hlavních důvodů, proč výchova k udržitelnému rozvoji zaujímá od roku 2002 jedno z předních míst v práci školy. Cílem výchovného a vzdělávacího působení na ZŠ je učinit výchovu k udržitelnému rozvoji přirozenou součástí života školy, a to nejen na úrovni teoretické, ale především praktické a pozitivně tak ovlivňovat postoje žáků, pedagogů i rodičovské veřejnosti k životnímu prostředí a k životu samému.

Cílem školy je:

- učit děti a jejich prostřednictvím i jejich rodiče vnímat své město, sídliště a jeho ulice jako součást životního prostředí, které je třeba tvořit a chránit,
- ukázat dětem, jakým způsobem,
- učit děti úctě, respektu a pokoře k přírodě a jejím zákonům.

Tyto cíle jsou ve škole považovány za jeden z rozhodujících úkolů výchovy k udržitelnému rozvoji a hlavní úkoly současné doby. Při plánování je nutno vycházet z teze, že moderní škola je taková, která vychovává poznáním, prožitkem a zkušeností k odpovědnému přístupu k životnímu prostředí, k životu.

V práci se řídí hesly:

- chceme-li pro přírodu něco udělat, musíme ji nejdříve poznat,
- chceme-li něco zlepšit, musíme začít u sebe,
- každý má zodpovědnost za prostředí, ve kterém žije,
- budoucnost planety Země je v rukou každého z nás.

Účinným prostředkem naplnění těchto cílů je zapojení do mezinárodního projektu Ekoškola. Škola do projektu vstoupila ve školním roce 2005/2006 a v současné době se snaží o mezinárodní titul již potřetí. V rámci programu se snaží maximalizovat aktivitu dětí, podporovat jejich schopnost pracovat samostatně, vést je k tomu, aby nesly zodpovědnost za svěřené úkoly a zapojovat je do procesu hodnocení.

4.2. ZAŘAZENÍ TÉMATU EKOŠKOLY DO VÝUKY

Základním cílem EV je přispět k takovým postojům člověka k prostředí, které by vedly k udržitelnému rozvoji lidské civilizace na Zemi.

Cíle ve výuce

K naplnění výše zmíněné teze je potřeba:

- naučit děti pozitivnímu vztahu k přírodě a k životnímu prostředí, vytvářet v nich povědomí o možnostech dopadu lidské činnosti na krajinu a přírodu vůbec,
- vytvořit u dětí povědomí o udržitelné spotřebě, naučit se využívat dlouhodobě prověřených zkušeností našich předků,
- vytvořit společenství dětí, pracovníků školy, rodinných příslušníků a ostatních občanů, kterým záleží na životním prostředí v jejich obci a jejím okolí,
- otevřít školu veřejnosti jako místo setkávání a předávání zkušenosti mezi více generacemi,
- naučit děti vážit si každého člověka a výsledků jeho práce, umět na něm najít pozitivní stránky, pochopit, že každý jedinec má své místo a úkol na této Zemi.

EVVO jako průřezové téma je rozpracováno do Školního vzdělávacího programu (ŠVP) „Strom poznání“. Jednotlivá témata EVVO (voda, ovzduší, energie, půda, odpady, prostředí) se prolínají výukou i všemi mimo-vyučovacími aktivitami školy. V průběhu let 2005-2007 byla témata rozpracována do jednotlivých předmětů a jsou zařazeny do obsahu programů škol v přírodě, terénních ekologických pobytů i projektových dnů, které jsou ve škole organizovány.

Rozvojový program Ekogramotnost pro udržitelný rozvoj v Praze

Škola byla také zapojena do projektu Magistrátu hl. města Prahy s názvem „Ekogramotnost pro udržitelný rozvoj v Praze“, jehož cílem bylo zpracovat postupy a zajistit předpoklady efektivního environmentálního vzdělávání a výchovy tak, aby získané zkušenosti mohly být dále využívány v zájmu přípravy mladé generace pro uplatňování principu udržitelného rozvoje v životě i ekonomických aktivitách¹⁹.

Součástí projektu bylo ověření metodických materiálů pro tvorbu školních plánů ekologického vzdělávání, tvorba školního plánu ekologické výchovy a začlenění výchovy k udržitelnému rozvoji ve všech předmětech.

Aktivní zapojení do projektu pomohlo škole prohloubit:

- uvědomování si významu environmentálního vzdělávání u celého pedagogického sboru,
- systematickou činnost školního koordinátora EVVO,
- rozvíjení týmové spolupráce učitelů a její organizační zajištění,
- rozvíjení tvořivosti ve využívání různých metod a forem environmentálního vzdělávání,
- soustavné cílevědomě zvyšování úrovně v této oblasti,
- rozvíjení spolupráce mezi školou a mimoškolní oblastí,
- vytváření podmínek pro účinné environmentálního vzdělávání.

Projekt představuje jakýsi začátek systematického vzdělávání a výchovy pro udržitelný rozvoj v pražských školách.

Zapojení do programu Ekoškola

Metodika mezinárodního projektu Ekoškola, do kterého je škola zapojena, vede školy k cílenému propojení environmentální výchovy s konkrétní praktickou činností

¹⁹ KVASNIČKOVÁ, D., ŠVECOVÁ, M. Pojetí vzdělávání k udržitelnému rozvoji a přehled dokumentů v této oblasti – Informace pro ředitele škol v projektu „EKOGRAMOTNOST“. Praha: KEV 2006c., s 19.

žáků i pedagogů vedoucí k ekologizaci provozu školních budov a lepšímu vztahu k životnímu prostředí. Projekt zároveň napomáhá zkvalitnění vztahů mezi žáky, pedagogy a ostatními zaměstnanci školy, neboť vyžaduje týmovou spolupráci vedoucí k naplnění kroků projektu a zároveň navázání užších vztahů dané školy s okolní komunitou – rodiči, představiteli místních úřadů, neziskovými organizacemi apod.

Získání dětí i dospělých pro úkoly, které z účasti v projektu Ekoškola vyplývají, je úkol trvalý. Každou aktivitou, každou akcí se snaží ostatním ukázat, že chovat se zodpovědně, s pokorou a úctou k přírodě a jejím zákonům, by mělo být samozřejmostí pro každého. Zvolili zde cestu působení na žáky, na rodiče a veřejnost prostřednictvím samotných dětí. Děti se naučily být iniciátory, organizátory a následně hodnotiteli všech akcí, které ve škole probíhají. Řada z nich považuje za čest, že se stávají při těchto akcích rovnocennými partnery dospělým.

Projekt Ekoškola směřuje k rozvoji schopností a dovedností žáků pro život a vede je k šetrnějšímu a udržitelnějšímu způsobu života.

Materiální podmínky školy

Pro kvalitní zabezpečení hlavních cílů EVVO a vzdělávání přírodovědných předmětů jsou na škole vytvořeny dobré materiálně technické podmínky.

Pro výuku přírodopisu a přírodovědných předmětů slouží prostory v prvním patře jednoho z pavilonů, kde se nachází učebna přírodopisu. Odborná pracovna přírodopisu je vybavena moderní technikou-interaktivní tabulí, PC se stálým připojením na internet, vizualizérem, digitálním fotoaparátem, dvanácti binárními lupami a dvěma mikroskopy s možností připojení na PC. Jsou tam 2 pracovní místa s PC s připojením na internet, které mohou žáci využívat ve výuce, ale i o přestávkách a v době mimo vyučování, k vyhledávání a zpracování informací pro školní ekologické projekty.

Na chodbách je stálá expozice přírodnin a výukových tabulí, které jsou využívány v dopoledních hodinách při výuce přírodovědy na I. stupni a v odpoledních hodinách školní družinou.

Část prostor jednoho z pavilonů je využita jako expozice projektu „ Jak se žilo v minulém tisíciletí, aneb návrat k tradicím našich předků“. Expozice je průběžně doplňována a dotvářena ve spolupráci s rodiči a širší veřejností.

Průběh vzdělávání ve škole

Výuka přírodopisu probíhá v 6. – 9. ročnících (2 hodiny týdně). V 6. ročníku probíhá výuka Ekologie (1 hodina týdně). Povinně volitelný předmět - Seminář a praktika z přírodopisu je vyučován od 7. do 9. ročníku. Obsah výuky je zaměřen na prohlubování teoretických vědomostí žáků a především na praktická pozorování, laboratorní úlohy, na práci v terénu, exkurze a projektové vyučování. V rámci tohoto předmětu je realizována řada školních projektů vztahujících se k životnímu prostředí obecně, k prostředí školy a prostředí městské části Prahy 14, kde se škola nachází.

Konkrétní vzdělávací akce a výukové programy

V průběhu výchovně-vzdělávacího procesu škola poskytuje pedagogickou podporu jak rodičům, tak i žákům. K prohloubení zájmu dětí o předmět i utváření vztahu k přírodě a prostředí, ve kterém žijí, do výuky zařazují exkurze, besedy se zajímavými lidmi a snaží se rozšiřovat i mimoškolní aktivity.

Ekologické pobyty

Od září 2007 je do plánu EVVO zařazena i organizace dvou týdenních terénních ekologických pobytů ve spolupráci informačním střediskem Brdy v CHKO Křivoklátsko.

Obrázek 1 - Terénní pobyt žáků v CHKO Křivoklátsko

Ve školním roce 2009/2010 se uskutečnily celkem 3 pobyty – pro členy školního Ekotýmu a smíšené kolektivy. Program pod názvem „Putování za Křivoklátským skřítkem“ probíhal pod vedením odborníků z praxe – pracovníků Správy CHKO Křivoklátsko. Žáci se zde seznámí s terénem, rostlinstvem, živočichy a ostatními zajímavostmi Křivoklátska. Každý den je pro ně připraven bohatý program, který vedou odborní lektoři z oblasti botaniky, zoologie, lesnictví, geologie, zemědělství a ochrany přírody. Například měli exkurzy vedenou lesníkem, který je seznámil s geologií a paleontologií Křivoklátska, provedl je lesy a umožnil jim najít si „svého“ trilobita. Program je také plný povídaní a plnění úkolů na školní naučné stezce. Pobyty jsou pro žáky 1. i 2. stupně a jsou ve škole velmi oblíbené.

Projektové vyučování probíhá též v rámci výjezdu žáků na školy v přírodě. Jednou v roce vyjíždějí žáci 1. stupně a jednou ve školním roce žáci 2. stupně.

Ekologické projekty

Tradičně je organizována přehlídka školních ekologických projektů. Dva nejlepší ekologické projekty byly vybrány a prezentovány na 6. celostátní Žákovské ekologické

konferenci, kterou organizuje Klub ekologické výchovy za podpory MŠMT a MŽP. Projekty žáků byly na téma Les jako obnovitelný zdroj energie a Energie Slunce.

Pro školní družinu jsou v odborné pracovně přírodopisu pořádána odpoledne s projekcí přírodovědných filmů.

V rámci školního projektu s názvem „*Alej žáků školy*“ žáci 9. ročníku společně s prvňáčky vysadili stromy a keře, o které průběžně po celý rok pečují.

Většina školních projektů se nese v duchu „Děti dětem“. V rámci systémového projektu „*Ekogramotnost pro udržitelný rozvoj v Praze*“, do kterého byla škola zapojena, zde vytvořili vlastní program s názvem „*Odpady, odpadky, odpadečky aneb hra na barevné popelnice*“. Projekt svědčí o tom, že s odpadky si ve škole umí poradit a třídění odpadků ve třídách je samozřejmostí. Tento zábavný výukový program připravili žáci 7. tříd pro své mladší spolužáky i děti z okolních mateřských škol a seznámili je se zásadami jejich třídění. Program, který zde probíhá již šestým rokem, tak kromě základních životních návyků v oblasti domácí ekologie učí děti i neméně důležité samostatnosti, odpovědnosti a zájmu o své okolí. Součástí projektu je i motivační klip s názvem Den Země – Voda živá, který postoupil až do finále soutěže Envirofilm .

Soutěžní klip představuje sídliště Černý Most, jeho ulice, blízké okolí s rybníkem, se všemi dopady nezodpovědného chování každého jeho obyvatele. Současně ukazuje na celou řadu poutavých školních aktivit, které ke zlepšení celkové stavu přispívají. Bez ohledu na problémy, se kterými se sídliště potýká, většina dětí není lhostejná ke svému okolí a snaží se o to, aby se mohly učit a hrát si v pěkném prostředí. Cílem klipu je přispět k uvědomění si, že každý z nás má zodpovědnost za prostředí, ve kterém žije, za budoucnost planety Země.

„*Slavnost padajícího listí*“ je jeden z projektů děti dětem, kde si žáci v listopadu, kdy je den stromů, uspořádají slavnosti, na kterých si demonstrují střídání ročních období a na své masky použijí právě listí.

„*Týden činů pro planetu Zemi* „ je týden, ve kterém žáci pořádají pracovní aktivity zaměřené na úklid okolí své školy a bydliště a pořádají besedy se zajímavými lidmi. Před dvěma lety přijel do školy například herec Václav Vydra, který kromě besedy s dětmi před školou zasadil strom, o který se nyní děti rádně starají.

Vše vrcholí oslavou „Dne Země“²⁰, který je 22. 4. a je vždy zaměřen na jednu tématiku. Loňský svátek byl zaměřen na vodu a letos je stěžejním tématem les. Žáci 2. stupně pro své mladší spolužáky připraví dopoledne plné soutěží, her i pracovních aktivit. Jsou zde k vidění stanoviště s názvy: běh se psí kostí, uklid' po svém pejskovi, správná trefa, orientace na sídlišti a další. Děti se dokážou nadchnout k maximálním výkonům a zároveň se zamyslí nad tím, co ony samy by mohly udělat pro to, aby ulice jejich sídliště byly čisté a pěkné po celý rok.

Oslava „Dne Země“ probíhá také u stanice metra Rajská zahrada a je určena široké veřejnosti. Oslavu pořádá Městská část Praha 14, která se v roce 2009 stala členem asociace Národní sítě zdravých měst ČR. Ta systematicky podporuje principy trvale udržitelného rozvoje, zdraví a kvality života v podmínkách měst, obcí a regionů. Ve spolupráci s Magistrátem hlavního města Prahy pojímají tyto oslavy jako informační kampaň pro veřejnost k problematice odpadů, životního prostředí, její ochrany, zdravého životního stylu a k naplnění vize Zdravého města (městské části). V loňském školním roce byla škola hlavním spoluorganizátorem těchto oslav pro MČ Praha 14 a v tento školní rok bude v uvedené aktivitě pokračovat.

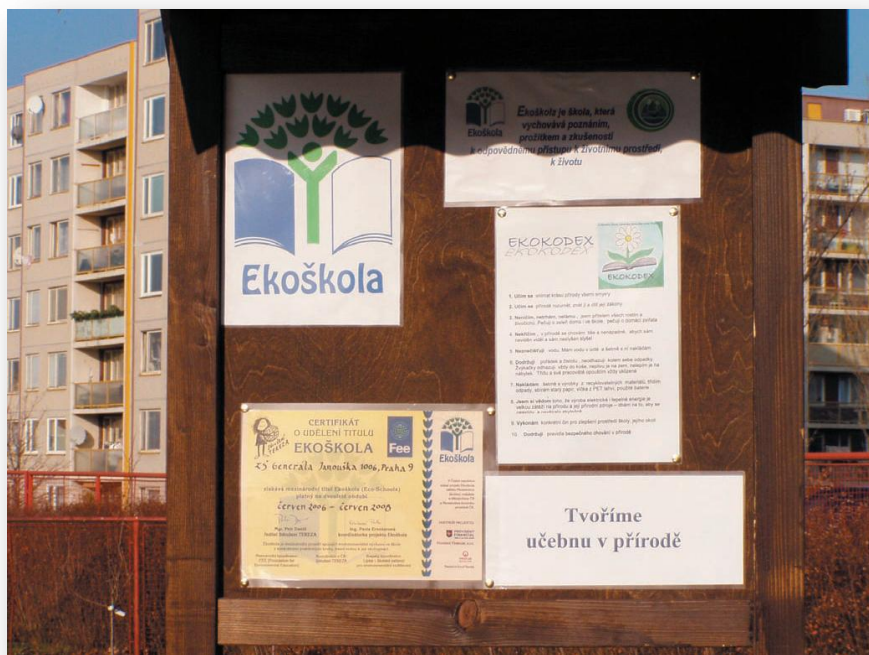
Součástí loňských oslav byl i zábavný program na téma „*Po svém pejskovi vždy pěkně uklid'*“, kde bylo hlavním cílem ukázat dětem, že mít pejska přináší nejen radost, ale především velkou odpovědnost. Snahou bylo dětem názorně předvést, že je velmi snadné po pejskovi chodník či trávník uklidit. Dalším tématem bylo „*Ten park není můj*“, který děti seznámil se zásadami správného chování v parcích a v městské zeleni.

Již potřetí se v loňském školním roce výchovně zábavným programem zaměřili na prohloubení vztahu k prostředí sídliště. Projekt s názvem „*Prostředí svého města a ulice musí tvořit i chránit každý z nás*“ je zaměřen na čistotu v okolí školy a bydliště.

²⁰ Historicky první kampaň pod názvem Den Země (Earth Day) se konala 22. 4. 1970 v USA s cílem prosadit problematiku ochrany životního prostředí jako nezbytnou součást politické agendy. Kampaň se setkala s obrovským zájmem veřejnosti, zúčastnilo se jí více než 20 milionů lidí. V roce 1990 se k této kampani připojil i zbytek světa a oslavy svátku Země nejsou již omezeny na jediný den, ale na celé planetě se po několik týdnů konají koncerty, festivaly, dobrovolnické práce spojené s úklidem, výsadbou stromů apod. Cílem všech těchto aktivit je vzbudit a podpořit zájem veřejnosti o zdravé životní prostředí a uplatňování principů trvale udržitelného rozvoje.

Dalším projektem je výchovný program s názvem „*Ten pesek je Tvůj, ale ta ulice je nás všech*“. Žáci oslovili majitele psů a vedli je k tomu, aby po svém pejskovi pravidelně uklízeli. Foto-klip tohoto projektu, na kterém se podíleli sami žáci, zaznamenal úspěch na celostátních i mezinárodních seminářích a festivalech filmů s ekologickou tematikou.

V areálu školy je již čtvrtým rokem umístěno několik informačních panelů s ekologickou tematikou pod názvem „Školní naučná stezka“.

Obrázek 2 - Infopanel Školní naučné stezky

Jelikož je zahrada školy přístupná veřejnosti, má přístup k informacím na infopanelech každý žák i široká veřejnost.

Od loňského léta zde mají vybudovanou tzv. „*Učebna v přírodě*“. Altán je učiteli za hezkých dnů hojně využíván jako prostor pro výuku na čerstvém vzduchu a v odpoledních hodinách se stává útočištěm školní družiny.

Ve škole běží také kampaň s názvem „*Víš kam s nimi?*“ (viz příloha č. 1), kde žáci názornou formou ukazují ostatním spolužákům, jak nakládat s kelímkem od mléka,

keré je ve školním automatu. Po letošním auditu se chtějí ve škole zaměřit kromě jiného na úsporu vody a jednorázových ubrousků na toaletách.

Tvoří také své vlastní pomůcky a k jejich výrobě využívají odpadní materiál. Pro veřejnost škola organizuje tradiční, již zmíněné, oslavy Dne Země, prodejní výstavy výrobků z přírodních materiálů a také podzimní výstavy hub a přírodnin.

Obrázek 3 - Výstava hub v učebně přírodopisu

Škola se snaží předávat své zkušenosti dál. V průběhu posledních dvou let se ve škole uskutečnily semináře pro koordinátory EVVO ZŠ a SŠ z pražských škol, posluchače specializačního studia pro koordinátory EVVO – ZŠ a SŠ Středočeského kraje. Zkušenosti školy jsou prezentovány i na webových stránkách Zelené školy SR – „Neobyčejná škola z obyčejného pražského sídliště“

Škola spolupracuje dlouhodobě s Odborem životního prostředí (OŽP) MČ Praha 14 a prostřednictvím Listů P14 (měsíčníku městské části) každý měsíc informuje veřejnost o akcích i aktivitách, které ve škole probíhají. OŽP pomáhá při zajištění exkurzí do spalovny Malešice, Sběrného dvora, Svíčkárny apod.

4.3. KOORDINÁTOR EVVO NA ŠKOLE

Management EVVO na základních školách tvoří spolu s řediteli také koordinátoři EVVO. Pro úspěšnou koordinační činnost je nezbytné, aby pedagogové - koordinátoři byli informováni jak o nových poznatcích a aktualitách v oblasti životního prostředí i udržitelného rozvoje, ale byli také vzděláváni v oblasti managementu. Nástroji zvyšování manažerských dovedností koordinátorů EVVO mohou být nejen tradiční formy vzdělávání, jako jsou semináře, odborné přednášky, školní konference, ale také výměna zkušeností, prezentace příkladů dobré a osvědčené praxe a využívání interaktivních forem vzdělávání, jako je začleňování informační komunikační technologie do vzdělávání a práce koordinátorů.

Koordinátorem EVVO na škole Generála Janouška je plně kvalifikovaný pedagog, učitelka přírodopisu na 2. stupni. Právě ona před lety na jedné z výstav, na které byla s dětmi v rámci exkurze, objevila letáček s odkazem na projekt Ekoškola. Projekt ji nadchl a již léta v projektu zapáleně působí a její zápal strhl již nespočet dětí i spoustu kolegů.

Úloha koordinátora environmentální výchovy (EV) na škole:

1. sestavuje ve spolupráci s vedením školy a týmem pedagogů dlouhodobý plán EV a jeho realizační část pro školní rok (školní plán ekologické výchovy ŠPEV),
2. sleduje jeho realizaci a provádí průběžnou kontrolu jeho naplňování,
3. zvyšuje si odbornou a metodickou připravenost absolvováním specializačního studia,
4. spolupracuje s vedením školy,
5. koordinuje aktivity k EV na škole,
6. účastní se dalšího vzdělávání pro koordinátory EV,
7. navazuje kontakty s dalšími školami, dalšími subjekty v oblasti EV,
8. podněcuje kontakty s rodiči s dalšími subjekty v oblasti EV,
9. organizuje nebo přispívá k organizaci akcí EV na škole a koordinuje je,
10. podněcuje a organizačně přispívá k ekologizaci provozu škol.

K práci koordinátora patří také zajišťování průběžného hodnocení (evaluace) úspěšnosti realizace EVVO v rámci školy.

4.4. EKOTÝM ŠKOLY

Součástí programu je též fungování týmu Ekoškoly – Ekotýmu. První byl ve škole ustaven na podzim roku 2005 v souvislosti se zapojením do mezinárodního projektu Ekoškola a tvořili jej žáci, kteří se aktivně zapojovali do aktivit v předcházejících ekologických projektech. Postupně byl doplňován zástupci z řad žáků II. stupně. Členy Ekotýmu se stali také: ředitelka školy, školník, vedoucí školní jídelny, zástupce Rady školy, koordinátorka EVVO, zástupce rodičů i provozních zaměstnanců školy. Složení Ekotýmu se průběžně mění. Praxe ukázala, že plně funkční Ekotým je teprve tehdy, je-li tvořen dětmi, které tato práce baví a mohou se v ní realizovat. Postupně byl Ekotým doplňován žáky I. stupně.

V současné době jsou v něm ale zastoupeny ročníky II. stupně a zástupci 2. až 5. ročníků I. stupně. Jeho členové patří mezi aktivní iniciátory, organizátory i hodnotitele všech školních akcí. Členové školního Ekotýmu předkládají vedení školy iniciativní návrhy a doporučení. Vedení školy návrhy dětí akceptuje, řada námětů a doporučení samotných dětí byla přijata a realizována. Vedení školy vnímá Ekotým jako důležitou součást života školy.

Školní Ekotým má:

- výrazný podíl na organizaci a průběhu všech akcí,
- předkládá vedení školy návrhy a připomínky, co je třeba zlepšit a vedení školy náměty a připomínky respektuje.

Děti aktivity, které dělají, baví, vzali je za své a po šesti letech existence si Ekotým získal ve škole své místo. Řada absolventů školy, kteří byli zakládajícími členy Ekotýmu se do něj vrací a podílí se na organizaci celoškolských akcí i nadále.

Ekotým vede koordinátor EVVO a schází se pravidelně 1x za 14 dní o velké přestávce na krátkých pracovních schůzkách. 1x za čtvrt roku organizují setkání 1-2 hodinové. V první části se věnují úkolům a jejich plnění, v druhé části probíhá proškolení v některé z oblastí, kterým se věnují. Od září 2008 organizují pro členy Ekotýmu a nové zájemce týdenní terénní ekologický pobyt v CHKO Křivoklátsko.

Širší Ekotým dětí i dospělých se schází 3x do roka. Práce v Ekotýmu se stala pro většinu členů prestižní záležitostí. Starší žáci velmi úzce spolupracují s mladšími spolužáky, komunikace mezi nimi je neformální a ve věkově smíšeném kolektivu se vytvořili velmi pěkné vztahy přátelství a vzájemné spolupráce. Důkazem je společná příprava všech akcí i projektových dnů, kde vedle sebe stojí jako rovnocenní partneři bez ohledu na to, zda se jedná o „třetáka“ či „devátáka“.

Členové Ekotýmu patří mezi aktivní iniciátory, organizátory i hodnotitele všech školních akcí. Ekotým úzce spolupracuje se Žákovským parlamentem, který na škole působí. Významnou pomocí pro zkvalitnění práce je účast členů na programech, které organizuje sdružení TEREZA. Za pozitivní lze považovat i docenění práce aktivních členů Ekotýmu ze strany vedení školy, poděkování a pochvala ředitele školy na vysvědčení se stala již pravidlem.

4.5. VZDĚLÁVACÍ CÍLE, PLÁNY ČINNOSTÍ a HODNOCENÍ

Plán činností vychází z dlouhodobé koncepce EVVO do roku 2016 a plánu ekologizace provozu školy do roku 2012. V roce 2005 byl zpracován plán Ekologizace provozu školy a tyto materiály jsou průběžně doplňovány a aktualizovány. Úkoly, které z koncepce a plánu vyplývají, jsou rozpracovány a konkretizovány v ročním plánu.

Před projednáním s vedením školy je plán doplněn o návrhy členů Ekotýmu, Žákovského parlamentu a o požadavky jednotlivých tříd. Na tvorbě plánu a především na jeho realizaci se podílejí ruku v ruce pedagogové, ostatní zaměstnanci školy i samotní žáci školy. Školní plán EVVO je umístěn na nástěnce Ekotýmu a na webových stránkách školy.

Na pracovních schůzkách Ekotýmu je pravidelně věnována pozornost jak přípravě každé akce, tak i jejímu vyhodnocení. Prostřednictvím školního rozhlasu, nástěnek a školního časopisu s názvem Tucvaj jsou spolužáci informováni o aktivitách v rámci Ekoškoly. Na konci každého školního roku je zpracováno závěrečné vyhodnocení se závěry, které z něj vyplývají. Toto hodnocení je dalším podkladem pro zpracování plánu práce na další školní rok.

V souladu s dlouhodobou koncepcí se věnují každý rok komplexně a podrobně jedné z důležitých oblastí. Jako první to bylo životní prostředí (škola, les, rybník) následně komplexní pojetí problematiky odpadů, ve školním roce 2007/2008 to byla voda, rok 2008/2009 byl věnován prostředí školy a jeho okolí, v roce 2009/2010 a v letošním školním roce 2010/2011 se věnují všem oblastem a hlouběji otázkám energie.

Do přípravných aktivit se daří aktivně zapojovat všechny žáky od 1. do 9. ročníků, školní družinu, všechny pedagogy i provozní zaměstnance a postupně se daří zapojovat i rodičovskou veřejnost.

Na základě analýzy, co nejvíce trápí žáky a obyvatele sídliště Černý Most se v posledních dvou letech zaměřili především na otázky a problémy prostředí svého sídliště a na přípravu aktivit, které mohou přispět ke změně myšlení a chování dětí i dospělých ve vztahu k prostředí, kde žijí, kde chodí do školy a kde tráví veškerý svůj volný čas.

4.6. EKOKODEX

Ekokodex (viz příloha č. 2), na kterém se podíleli ve školním roce 2005/2006 žáci i pedagogové se dosud prakticky nezměnil. Ekokodex je součástí centrální výzdoby, je součástí výzdoby všech tříd 1. i 2. stupně. Cílem školy je, aby se dostal do povědomí nejen dětí a pedagogů, ale i rodičů. V rámci výuky angličtiny byl přeložen do anglického jazyka.

Na základě doporučení minulého auditu i požadavku samotných dětí, zformulovat si jednoduchá pravidla šetrného a zodpovědného chování ve škole, zde z návrhů

dětí vytvořili doplněk k Ekokodexu tzv. „Školní desatero šetrného a zodpovědného chování.“ (viz příloha č. 3). To umožňuje třídním kolektivům doplnit a rozšířit Ekokodex o vlastní pravidla. Ve spolupráci s vyučujícími výtvarné výchovy připravují výtvarné zpracování Desatera jednotlivých tříd a zakomponování do výzdoby tříd.

4.7. ANALÝZA EKOLOGICKÉHO STAVU ŠKOLY

Analýza ekologického stavu školy (viz příloha č. 4), probíhá již několik let. Podílejí se na ní žáci společně se zaměstnanci školy. Při zpracování analýzy se vychází z pracovních listů Ekoškola – analýza. Jednotlivé údaje postupně zjišťují a doplňují členové Ekotýmu a ostatní žáci školy v rámci výuky, především semináře a praktik z přírodopisu.

Do zpracování údajů byli zapojeni také někteří učitelé a zaměstnanci školy (pan školník, ekonomka školy, vedoucí školní jídelny, ředitelka školy). Na základě zkušeností a výsledků předcházejících analýz zdůrazňují své silné a slabé stránky a aktualizují je. Analýzy a plán Ekologizace provozu školy je součástí školního plánu EVVO a Ekoškoly.

S výsledky analýzy a plánem seznamuje Ekotým prostřednictvím svých zástupců jednotlivé třídy. Učitelé a provozní zaměstnanci jsou informováni na provozních poradách, na kterých dostávají od koordinátora EVVO průběžné informace o úkolech a aktivitách v této oblasti. Zdrojem aktuálních informací pro všechny je také nástěnka Ekoškoly, umístěná v jednom z pavilonů nebo nástěnka ve sborovně školy.

Z analýzy vyplynulo mimo jiné i konkrétní opatření směřující ke snížení spotřeby energií a vody ve škole. Jedná se o zateplení školní budovy, výměnu oken v celé budově, celkovou obměnu regulačních ventilů ústředního topení v celé budově, postupnou výměnu úsporných žárovek v celé budově a instalaci úsporných splachovačů a baterií v celé budově. Je to ovšem dlouhodobý úkol, který závisí především na získání finančních prostředků od zřizovatele.

Pro žáky i zaměstnance platí trvale opatření, která jsou pravidelně sledována:

- větrat pravidelně a intenzivně,

- Pořádně uzavírat vodovodní kohoutky,
- pravidelně kontrolovat nastavení ventilů na radiátorech tak, aby byla dodržena stanovená teplota ve třídách,
- zbytečně nesvítit,
- neplýtvat vodou a hygienickými potřebami,
- důsledně se přezouvat,
- dotvářet vnitřní i venkovní prostředí,
- pečovat o zeleň.

O tom, že tato opatření nejsou zbytečná, svědčí i to, že je každoročně patrná úspora finančních prostředků za topení a spotřebu vody.

Právě Ekotým navrhl potřebná úsporná opatření jakými je například výměna běžných zářivek za úsporné, povinnost hlídat teplotu ve třídách a zbytečně netopit ani nevětrat nebo používat pro splachování toalety tlačítko s nižší spotřebou vody a další. Díky realizaci řady těchto opatření, vedoucích k šetření energií za teplo, vodu a elektrickou energii, ve škole zaznamenali úsporu spotřeby tepla o 16%, a ve srovnání s rokem 2007 je spotřeba elektrické energie nižší téměř o 13%. Uspořená částka je využívána na další úpravy školní zahrady, na sadební úpravy a v roce 2010 byla část uspořených financí (cca 70 tisíc Kč) využita na vybudování již zmíněné venkovní učebny (altánu), na kterou škole přispělo Sdružení TEREZA a zřizovatel.

4.8. ZHODNOCENÍ EVVO NA ŠKOLE

Účast v projektu Ekoškola, jeho kritéria a podmínky školy umožňují vhodně motivovat děti i dospělé a v plné míře zábavnou a nenásilnou formou naplňovat cíle EVVO. Účast je ve škole vnímána jako velmi prospěšná a důležitá pro školu, žáky i všechny zaměstnance. Za důležité lze považovat to, že se prostřednictvím dětí daří působit na rodiče i veřejnost a pozitivně ovlivňovat některé návyky rodin.

Zpětné reakce rodičů potvrzují, že je samotné děti přivedly k tomu, aby změnili některé své návyky - v řadě rodin začali třídít odpad, po provedení měření vody v domácnosti dětmi, vedly výsledky jejich rodiče k montáži úsporných splachovadel, nebo přinejmenším k zamyšlení, jak vodou doma šetřit.

Získání titulu Ekoškola a jeho obhajoba je pro žáky i zaměstnance školy prestižní záležitostí. Účast v projektu je výborným prostředkem, vedoucím k účinné výchově dětí i dospělých a formování jejich vztahu k prostředí, ve kterém žijí. Ekoškola je škola, která vychovává poznáním, prožitkem a zkušeností k odpovědnému přístupu k životnímu prostředí a k životu.

Dopady aktivit, které z programu vyplývají, se ve škole projevují v pozitivní změně myšlení, chování a přístupu dětí i dospělých ke škole, jejímu okolí a životnímu prostředí vůbec.

Projekt Ekoškola je právem považován za nejlépe propracovaný komplexní program výchovy k udržitelnému způsobu života v podmínkách našich škol. Dle slov koordinátorky na škole může být v oblasti ekologické výchovy dobrá každá škola – stačí jen chtít.

ZÁVĚR

Po shromáždění a studiu podkladů v této práci a shrnutím provedeného průzkumu lze formulovat následujících deset doporučení pro účinnou implementaci EVVO do prostředí škol, aby se stala samozřejmou součástí práce všech členů pedagogického sboru a zaměstnanců školy a stejně tak každodenního života školy a, v ideálním případě, i každého žáka:

1. usilovat o celkově dobrou atmosféru školy, naplněnou duchem spolupráce, tolerance, ohleduplnosti, pozitivní motivace a tvořivosti,
2. koncepčně a systematicky uplatňovat Metodický pokyn k EVVO MŠMT a nespokojovat se s tím, že některý z učitelů se touto problematikou zabývá z vlastní iniciativy,
3. skutečného a kvalifikovaného zájemce o problematiku životního prostředí jmenovat koordinátorem EVVO na škole a v jeho práci jej podporovat a oceňovat,
4. podporovat zařazení EVVO do systému výchovného působení a do všech vyučovacích předmětů, nejen biologických,
5. vyhodnocovat a oceňovat naplňování školního plánu EVVO,
6. zdůrazňovat i význam návratu k tradicím, lidové kultuře, vycházet z místních podmínek a spolupráce s obcí,
7. podporovat výuku ekologického praktika a účast žáků v přírodovědných soutěžích,
8. podporovat školní výchovně-vzdělávací ekologické projekty a dělat vše pro zvýšení aktivního podílu dětí na běžném životě školy,
9. alespoň jedenkrát za školní docházku zařadit do programu třídy vícedenní pobyt ve Středisku ekologické výchovy,
10. nedopustit likvidaci školních zahrad a přebudovat je na přírodní učebny se širokým využitím pro všechny předměty i mimoškolní činnost.

V práci se mi podařilo přehledně shrnout souvislosti, význam, cíle a nástroje environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty a jejich implementaci do učebních plánů základní školy, která je neopominutelným článkem ve výchově každého jedince. Detailně jsem popsala průběh environmentální výchovy na sledované škole. Teoretická stránka věci je určitě věcí důležitou, ale za důležitější považuji skutečný stav – environmentální výchovu v praxi.

Během své vlastní odborné praxe jsem byla přítomna výchovnému působení na žáky a zjistila jsem, že základní škola, kde jsem provedla šetření, je bezesporu dobrým příkladem toho, že i velká sídlištní škola se může bez obav pustit do programu Ekoškola, který z velké části stojí na spolupráci žáků a učitelů i samostatné činnosti dětí. Spolupráce s žáky i jejich rodiči je tady mnohdy velmi obtížná, neboť, jak bylo již zmíněno, značné procento žáků pochází ze sociokulturně znevýhodněného prostředí. Ale jak je vidět, při dobrém vedení jsou i tito žáci ochotni spolupracovat a chápou, že i jejich chování, jako nastupujících generace, je pro nás všechny prioritou.

RESUMÉ

V teoretické části jsem nejprve vymezila některé pojmy dané problematiky jako je environmentální vzdělávání, biodiverzita, trvale udržitelný rozvoj apod. Mnozí z nás termíny znají, ale jejich přesný význam neznají.

V druhé části jsem přehledně shrnula vývoj termínu environmentální výchova, historii této disciplíny a dále význam environmentálního vzdělávání v celosvětovém kontextu. Jsou zde uvedeny možné nástroje, cíle a strategie používané v této oblasti vzdělávání.

Třetí část věcně shrnuje environmentální výchovu ve škole a možnosti tohoto druhu vzdělávání na našich základních školách. Je zde vysvětlen pojem Rámcový vzdělávací program, který vymezuje závazné rámce vzdělávání pro jeho jednotlivé etapy – předškolní, základní a střední vzdělávání. Školní úroveň pak představují Školní vzdělávací programy, podle nichž se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách a o nich je další podkapitola. Další nedílnou součástí koncepce školy je Školní plán ekologické výchovy, jehož kritéria a koncepce je popsána v další podkapitole. Poslední část této kapitoly je věnována programu Ekoškola (Eco-Schools), což je mezinárodní program, který spojuje výchovu k trvalé udržitelnosti se skutečnou a praktickou ekologizací školských zařízení a je považován za nejlépe propracovaný komplexní program výchovy k udržitelnému způsobu života v podmínkách našich škol.

V praktické části jsem prostřednictvím vlastního pozorování, shromažďováním podkladů a dotazováním mezi pracovníky školy provedla průzkum na vybrané škole. Tato část tedy pojednává o způsobu zapojení tématu environmentální výchovy do vzdělávání, o environmentální výchově v praxi. Je zaměřena na účast školy v projektu Ekoškola, na školní Ekotým, koordinátora, na cíle, strategie, analýzu ekologického stavu školy a v neposlední řadě na konkrétní projekty, které na škole v rámci Environmentálního vzdělávání výchovy a osvěty probíhají.

ANOTACE

Práce popisuje teoretická i praktická východiska environmentálního vzdělávání v podmínkách základní školy sídlištního typu. Součástí práce je výzkum stavu na jedné z největších pražských škol se zohledněním jejich specifik.

KLÍČOVÁ SLOVA

EVVO, prostředí, vzdělávání, výchova, osvěta, škola

ANOTATION

The thesis describes the theoretical and practical background of environmental education in conditions of primary school-type housing estates. The thesis includes research on one of the largest schools in Prague, taking into account their specificities.

KEYWORDS

EVVO, environment, education, upbringing, education, school

LITERATURA A PRAMENY

1. Školské zákony – stav k 1. 9. 2008, EUROUNION Praha, s.r.o., ISBN 978-80-7317-072-1
2. VALENTA, J. - Školské zákony a prováděcí předpisy s komentářem – stav k 1. 1. 2006, ANAG 2005, ISBN 80-7263-323-6
3. Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, § 16
4. BRUNTLAND, G. H.: Our Common Future, Oxford University Press, Oxford, 1987
5. K udržitelnému rozvoji České republiky: vytváření podmínek. Svazek 4 – Vzdělávání, informace, indikátory. 1. vydání. Praha: Centrum pro otázky TP UK, 2002. 408 s. ISBN 80-238-8378-X. (www.vuppraha.cz)
6. KVASNIČKOVÁ, D., ŠVECOVÁ, M. Metodické pokyny k vypracování školního plánu vzdělávání k udržitelnému rozvoji. Informace pro školní koordinátory EV k projektu ESF JPD 3 „Ekogramotnost“, KEV 2006a, 47 s.
7. KVASNIČKOVÁ, D., ŠVECOVÁ, M. Pojetí vzdělávání k udržitelnému rozvoji a přehled dokumentů v této oblasti – Informace pro ředitele škol v projektu „EKOGRAMOTNOST“. Praha: KEV 2006c., 24 s.
8. KVASNIČKOVÁ, D., ŠVECOVÁ, M. Základní pokyny pro školního koordinátora. ESF JPD 3 „Ekogramotnost“, KEV 2006b, 10 s.
9. Primack Richard B., Kindlmann Pavel, Jersáková Jana: Biologické principy ochrany přírody; Portál, Praha 2001 ISBN 80-7178-552-0
10. ŠVECOVÁ, M. a kol., Komplexní pojetí výchovy pro udržitelný rozvoj v České republice a na modelovém příkladu pražských škol. In. Matejovičová, B. a kol. (ed.): Dekáda výchovy pro udržitelný rozvoj v kontextu terciárního vzdělávání, EDUCO 2007, č. 3, Praha, 38 s.

11. ŠVECOVÁ, M., KVASNIČKOVÁ, D., SÁSIKOVÁ, K. EVVO ve školní praxi – nástroje a indikátory, Praha: KEV, 2010., 25 s.
12. ŠVECOVÁ, M., SÁSIKOVÁ, K. 2008. Výchova k udržitelnému rozvoju v podmienkách škol a jej management. Banská Bystrica: UMB FPV, 161 s. ISBN 978-80-8083-684-9
13. ŠVECOVÁ, M., ŤÁKOVÁ, Z. (ed.), 2007. Ekogramotnost. Sborník z konference s mezinárodní účastí, MHM, Praha, 55 s.
14. DUŠKOVÁ, L. Seminární práce: Školské zákony, 2009
15. Učitel'ské noviny
16. <http://www.msmt.cz>, www.zkola.cz
17. <http://www.ekoskola.cz/prihlaseni-do-ekoskoly.html>
18. <http://www.ekoskola.cz/program-metodika.html>
19. <http://www.msmt.cz>
20. <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolskareforma/ramcove-vzdelavaci-programy?highlightWords=vzd%C4%9BI%C3%A1vac%C3%AD+program>
21. [http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/strategicke_dokumenty_evvo_cr/\\$FILE/OEV-OVO_SP%20EVVO-20081105.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/strategicke_dokumenty_evvo_cr/$FILE/OEV-OVO_SP%20EVVO-20081105.pdf)
22. [http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/strategie_vzdelavani/\\$FILE/OEV-Strategie_VUR_%C4%8CR-20080808.pdf](http://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/strategie_vzdelavani/$FILE/OEV-Strategie_VUR_%C4%8CR-20080808.pdf)

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

CEV	centrum ekologické výchovy
ČSOP	český svaz ochránců přírody
DVPP	další vzdělávání pedagogických pracovníků
EV	environmentální vzdělávání
EVVO	environmentální vzdělávání, výchova a osvěta
CHKO	chráněná krajinná oblast
KEV	klub ekologické výchovy
MŠMT	ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
NNO	nestátní nezisková organizace
RVP	rámcový vzdělávací program
SEV	středisko ekologické výchovy
SŠ	střední škola
SP	státní program
ŠPEV	školní plán ekologické výchovy
ŠVP	školní vzdělávací program
TUR	trvale udržitelný rozvoj
UR	udržitelný rozvoj
VOŠ	vyšší odborná škola
VUR	vzdělávání pro udržitelný rozvoj
ZŠ	základní škola

SEZNAM OBRÁZKŮ

Zdroj: archív ZŠ Gen.Janouška

Obrázek 1 - Terénní pobyt žáků v CHKO Křivoklátsko	35
Obrázek 2 - Infopanel Školní naučné stezky	38
Obrázek 3 - Výstava hub v učebně přírodopisu	39

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Ukázka ekologického projektu s názvem „Víš, kam s nimi?“

Příloha č. 2 – Ekokodex ZŠ Gen. Janouška

Příloha č. 3 – Školní desatero šetrného a zodpovědného chování včetně grafického zpracování kolektivem žáků 4. ročníku ZŠ Gen. Janouška

Příloha č. 4 – Ukázka analýzy energie a vytápění

Víš kam s nimi ???

Kelímek pořádně vypláchni a nechej stát na umyvadle, nebo jej vyhod do žluté popelnice.

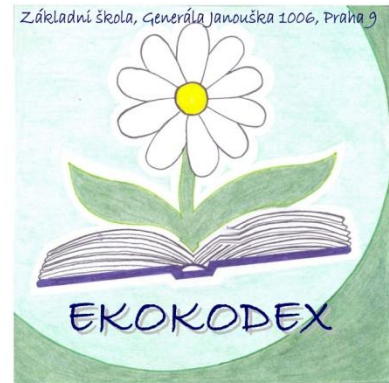
Hliníkové víčko opláchni a odlož do nádoby pod umyvadlem.

Hlavně kelímky nevyhazuj nevypláchnuté do koše a nepohazuj je kolem školy
!!!!!!!!!!!!

Příloha č. 2

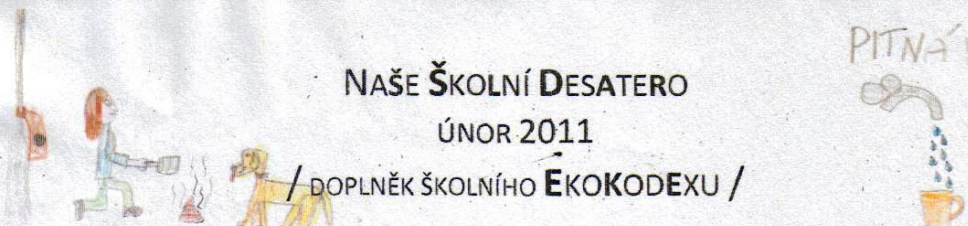
EKOKODEX
EKOKODEX

1. **Učím se** vnímat krásu přírody všemi smysly
2. **Učím se** přírodě rozumět, znát jí a ctít její zákony
3. **Neničím, netrhám, nelámu** , jsem přítelem všech rostlin a živočichů. Pečuji o zeleň doma i ve škole, pečuji o domácí zvířata
4. **Nekřičím** , v přírodě se chovám tiše a nenápadně, abych sám neviděn viděl a sám neslyšen slyšel
5. **Neznečišťuji** vodu. Mám vodu v úctě a šetrně s ní nakládám
6. **Dodržuji** pořádek a čistotu , neodhazuji kolem sebe odpadky. Žvýkačky odhazuji vždy do koše, neplivnu je na zem, nelepím je na nábytek. Třídnu a své pracoviště opouštím vždy uklizené
7. **Nakládám** šetrně s výrobky z recyklovatelných materiálů, třídím odpady, sbírám starý papír, víčka z PET lahví, použité baterie
8. **Jsem si vědom** toho, že výroba elektrické i tepelné energie je velkou zátěží na přírodu a její přírodní zdroje – dbám na to, aby se nesvítilo a nevětralo zbytečně
9. **Vykonám** konkrétní čin pro zlepšení prostředí školy, jejího okolí
10. **Dodržuji** pravidla bezpečného chování v přírodě

NAŠE ŠKOLNÍ DESATERO
ÚNOR 2011
/ DOPLNĚK ŠKOLNÍHO EKOKODEXU /

PITNÁ VODA

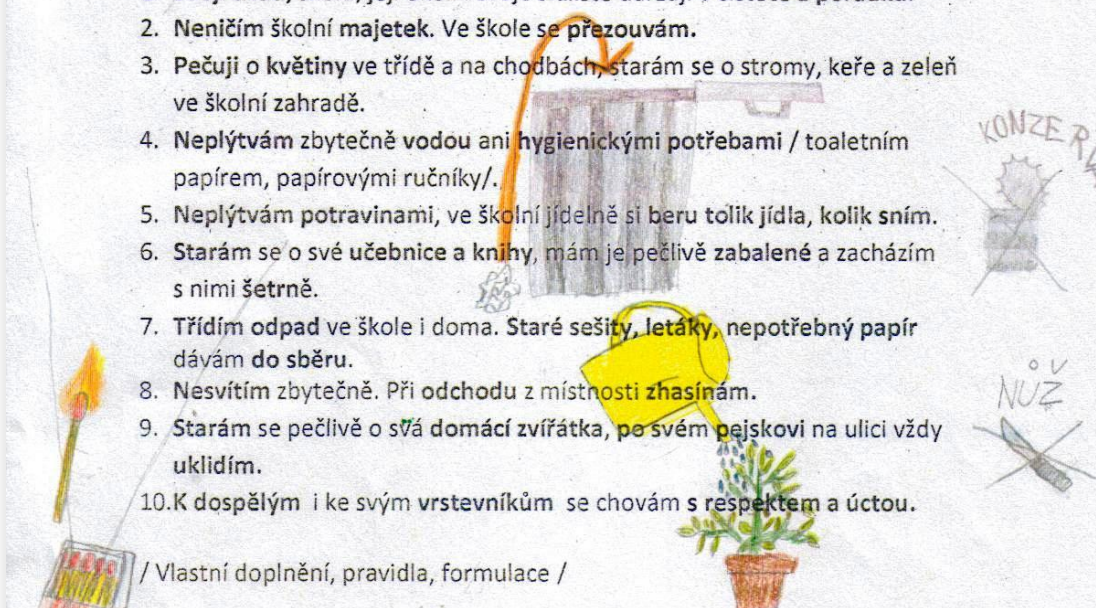
1. Svoji třídu, školu, její okolí i svoje sídliště udržuji v čistotě a pořádku.
2. Neničím školní majetek. Ve škole se přezouvám.
3. Pečuji o květiny ve třídě a na chodbách, starám se o stromy, keře a zeleň ve školní zahradě.
4. Neplýtvám zbytečně vodou ani hygienickými potřebami / toaletním papírem, papírovými ručníky/.
5. Neplýtvám potravinami, ve školní jídelně si беру tolik jídla, kolik sním.
6. Starám se o své učebnice a knihy, mám je pečlivě zabalené a zacházím s nimi šetrně.
7. Třídím odpad ve škole i doma. Staré sešity, letáky, nepotřebný papír dávám do sběru.
8. Nesvítím zbytečně. Při odchodu z místnosti zhasínám.
9. Starám se pečlivě o svá domácí zvíátka, po svém pejskovi na ulici vždy uklidím.
10. K dospělým i ke svým vrstevníkům se chovám s respektem a úctou.

/ Vlastní doplnění, pravidla, formulace /

11.	Námi vyrobené odpadky nepodstřikujeme jiným.
12.	Nebudeme znečišťovat vodu (v lesu i doma).
13.	Nebudeme ničit naši školu spreji a pyrotechnikou.
14.	Přírodu se učíme poznávat všemi smysly.
15.	Do školy nenosíme nebezpečné předměty (muži).
16.	Chováme zdraví své i svých kamarádů.
17.	Nebudeme do školy nosit alkohol a omamné látky.

KONZE RKA

NUŽ

BYLO (PŘÍČINY) JE (PORADY ŘEŠENÍ)

Příloha č. 4

ENERGIE

OTÁZKA	ODPOVĚĎ, UPŘESŇUJÍCÍ INFORMACE	NÁVRHY, MOŽNOSTI
<i>Má škola zpracovaný energetický audit?</i>	<p>Škola má zpracovaný energetický audit Vytápění je zajištěno přes – centrální zásobování teplem spotřeba tepla 5.137 GJ / 2010; / spotřeba energie 226.080 kWh platby za energie: Teplu 2.491 tis. Kč /2010 Elektřina: 995 tis. Kč /2010 Celkem 3.456 tis. Kč /2010</p>	
<i>Jaká je roční spotřeba elektřiny a kolik za ni škola zaplatila.</i>		<p>➤ Vyhlásit témata žákovských projektů pro rok 2011/2010 na téma energie se zaměřením na spotřebu ve škole a návrhy na úspory.</p> <p>IX. 2010 X. 2011 Z: Vyuč. F; Př.</p>
<i>Je spotřeba energie průběžně kontrolována?</i>	Kontrola spotřeby je prováděna namátkově p. školníkem	<p>➤ Pravidelně informovat žáky i zam. o spotřebě a o výrazných výkyvech ve spotřebě energie s doporučením kroků vedoucích k šetření</p>
<i>Víte, jaká je spotřeba energie v pracovní dny, o víkendy a během prázdnin?</i>	V době mimo hlavní provoz je spotřeba výrazně nižší (topení je vypnuto, snižuje se i spotřeba el. energie – náklady pouze za přístroje, které vyžadují nepřetržitý provoz - lednice, mrazáky. V době prázdnin jsou to náklady spojené s úklidem a pracemi spojené s údržbou školy	
<i>Máte ve škole nápojový či jídelní automat?</i>	škola má 2 automaty na studené nápoje /pav A,C/ 2 automaty na občerstvení 1 automat na mléčné výrobky 2 automaty na horké nápoje	<p>➤ Zahájit a vést inf. kampaň vedoucí ke snížení množství nápojových automatů i škol. bufetu – voda z kohoutků ve škole je PITNÁ</p>
	<i>Během měsíce prosince 2010 byly ze školy na základě analýzy odstraněny 2 automaty / stud. nápoje, svačina/</i>	

<i>Co dělá škola pro šetření energie?</i>	regulace topení – regulační ventily úsporné osvětlení – úsporné zářivky – výměna dokončena v r 2009 zhasínání světel – chodby, WC (kontrola žáky, zda se nesvítlí zbytečně)	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Provádět na konci přestávek kontrolu zhasínání na WC. ➤ Vytvořit cedulky s informací o spotřebě a výzvou ke zhasínání a umístit k vypínačům ve třídách, chodbách na WC. ➤ Řešit možnost instalace na WC centrálního vypínání /vypínač pro kabinky umístit vedle vstupních dveří /případně instalovat na WC pohybová čidla/.
<i>Používáte ve škole spotřebiče s nižší spotřebou energie?</i>	ANO , v průběhu let 2005 – 2010 byly staré spotřebiče vyměněny za energeticky šetrné- třídy A	
<i>Necháváte ve škole spotřebiče ve stand-by modu?</i>	V režimu stand – by modu jsou počítač+monitor-server - nastavení centrály vypínání při nečinnosti 15 min. Ostatní přístroje (PC-kabinety, TV, video, ...) jsou zcela vypínány, Zaměstnanci ručí za to, že vypínají spotřebiče i ze zásuvky	

VYTÁPĚNÍ

OTÁZKA	ODPOVĚĎ, UPŘESŇUJÍCÍ INFORMACE	NÁVRHY, MOŽNOSTI
Zdroj tepla	Zdrojem tepla pro školu je dálkové topení , které je řízeno čidly a termostaty	
<i>Jak je řízeno vytápění?</i>	Vytápění je řízeno automaticky dle venkovní teploty s možností útlumu . Prostory a místností, které nejsou trvale využívány, mají vytápění v útlumu . V době volna, prázdnin a o víkendech je topení v celé budově nastavené na nezbytné minimum .	
<i>Jsou součástí topného systému čerpadla?</i>	Součástí topného systému jsou i čerpadla , která se ale vypínají	
<i>Máte na radiátorech nainstalované termostatické ventily?</i>	Na radiátorech jsou instalovány termostatické ventily s možností průběžné regulace. Regulaci provádí vyučující, nebo zaměstnanci .	
<i>Jsou v topném systému kombinovány různé typy ventilů?</i>	NE	

<i>Jsou za topením umístěny izolační (reflexní) desky?</i>	Za topením nejsou umístěny reflexní desky	
<i>Jsou před radiátory umístěny kryty, které brání proudění teplého vzduchu do místnosti?</i>	Před radiátory i nad nimi jsou umístěny bezpečnostní desky , které svojí velikostí, nebrání proudění teplého vzduchu do místnosti.	Projednat možnost umístění reflexních desek za topení T: Po skončení oprav, které mají rozhodující prioritu.
<i>Měří se někde v prostorách školy teplota vzduchu?</i>	Teplota vzduchu se měří nepravdělně v rámci školních projektů. V řadě tříd jsou pokojové teploměry a měření a sledování teploty /uvnitř i venku/ jsou součástí výuky.	
<i>Jaká je průměrná teplota vzduchu udržovaná v topné sezóně ve třídách?</i>	Průměrná teplota ve třídách 20-21°C dle předepsaných norem. Měření v předcházejícím auditu nebylo transparentní /uvádělo 17-19°C. Měření bylo provedeno ve třídách, kde nebyly funkční regulační ventily a radiátory svojí kapacitou nepokrývaly potřeby velikosti učebny /zeměpis /.	
<i>Jaká je průměrná teplota udržovaná v topné sezóně v šatnách?</i>	V šatnách 17-19 °C.	
<i>Je v prostorách školy, které se nevyužívají vůbec nebo zřídka, udržována nižší teplota?</i>	Ve skladech, na chodbách je udržována nižší teplota 15-17°C	
<i>Jakým způsobem jste teplotu zjišťovali?</i>	Měření pomocí pokojového teploměru	
<i>Co si myslí žáci a učitelé o způsobu regulace tepla ve vaší škole? Jak je to u nich doma?</i>	Většina žáků i učitelů hodnotí teplotu ve škole jako normální, části žáků se zdá, že je teplota nízká – že je často zima. Většina z těch, co si stěžují, ne-dokáží své oblečení přizpůsobit ročnímu období /mají na sobě pouze např. tričko s krátkým rukávem, ne-nosí několik vrstev oblečení s možností si odložit. Většina dotázaných má doma teplotu vyšší okolo 25 °C.	